

Ser mestre és encara una professió d'alt risc

Durant el mes d'abril la premsa ens informà de la vaga del professorat argentí per aconseguir millores salarials. La vaga fou especialment seguida a les províncies de Neuquén, Santa Cruz i Salta. A la primera d'aquestes províncies es va produir la mort d'un mestre –Carlos Fuentealba– a mans de la policia, la qual cosa va provocar que la vaga, i la solidaritat amb els vaguistes, es fes extensiva a pràcticament tota l'Argentina.

Aquestes notícies passen massa sovint sense pena ni glòria pels mitjans de comunicació i no tots se'n fan ressò. En uns temps presidits per la globalització és convenient recuperar valors com la solidaritat i donar suport a la vaga del professorat argentí, encara que quan aquestes pàgines vegin la llum la vaga probablement ja s'haurà resolt o estarà en vies de solució.

La professió de mestre és encara avui una professió d'alt risc. I no només per la mort suau esmentada del mestre neuquí, sinó per la dificultat que la societat i, en especial, les administracions polítiques valorin adequadament la feina dels mestres i de les mestres, del professorat i, en conseqüència, l'equiparin salarialment a altres professions semblants. A molts països del món un mestre o una mestra, tant de primària com de secundària, ha de treballar moltes hores i sovint a més d'un centre per arribar a poder sobreviure. Les 40 hores setmanals de treball són a molts països una fita a assolir. Les ràtios d'alumnes per aula sobrepassen la mitjana de 30 i s'apropen més als 50 que als 25. En condicions d'aquesta mena es fa difícil no ja innovar sinó simplement ensenyar, aconseguir que l'alumnat assoleixi els aprenentatges mínims que la societat exigeix a les escoles.

La situació del magisteri català, espanyol i, en general, europeu pot considerar-se excel·lent quan es compara amb la de la major part de països del món. La llarga lluita per dignificar la professió de mestre no es pot donar per acabada, com contínuament s'encarrega de demostrar la realitat en molts fronts simultanis.

La crida a la solidaritat amb el magisteri mundial i, ara concretament amb l'argentí, la creació de xarxes i d'estructures que permetin una comunicació i una informació directa entre els mestres i les mestres del món, no només de les seves reivindicacions salarials sinó també de les seves inquietuds professionals i del seu treball, podria ser una manera més de fer front a una globalització que vol homogeneïtzar-nos en molts aspectes, però que no vol que ens unim amb molts d'altres. Recordar el significat que el moviment obrer va donar, i dona, a l'1 de maig pot servir també per demostrar la nostra solidaritat amb els que, com nosaltres, han fet de l'ensenyament la seva professió i que, com nosaltres, han de reivindicar, a més de la seva dignitat professional, un salari que els permeti viure.

Presentació del monogràfic

Perspectiva Escolar sempre és al darrere per omplir les seves pàgines d'allò que es cou en l'actualitat als centres educatius del país. Algunes vegades aconsegueix captar propostes innovadores en la dinàmica educativa, accions que introdueixen elements mai considerats fins aleshores. En altres moments, ens agrada recuperar temes clàssics i posar-los a l'aparador de l'educació perquè hi llueixin encara.

En aquesta ocasió, ens ha arribat a les mans un tema que combina les dues dimensions (tradició i innovació) a la perfecció, i n'hem volgut fer un monogràfic. Es tracta de les experiències educatives que s'aixopluguen sota el paraigua ampli denominat *aprenentatge-servei*. D'una banda, aquestes activitats poden ser considerades com a clàssiques, ja que parteixen del ja tradicional saber de la pedagogia activa. Com se'ns explicarà amb calma en l'article introductori, l'aprenentatge-servei beu de les fonts del treball per projectes, dels centres d'interès, de l'educació comunitària.

Però, com dèiem, aquestes activitats suposen una alenada d'aire fresc i transformador als centres educatius. Perquè, sorprenentment encara, els projectes curriculars que sovint duem a terme a les escoles van més carregats de disciplina –permeteu-nos la dilogia– que de vida. El que passa als carrers, als camps, a les places, els problemes

que s'hi troben no acostumen a entrar a les institucions educatives del context. I l'aprenentatge-servei ve a treure la pols i a posar damunt la taula la necessitat de fomentar aprenentatges significatius des de la realitat immediata, i alhora a forjar actituds compromeses de millora social fruit d'aquests aprenentatges.

A banda del text introductori ja esmentat, comptarem amb una reflexió sobre l'aprenentatge-servei a l'educació primària, i amb diverses experiències educatives (de primària, de secundària i del món de l'educació en el lleure), a través de les quals proposem un tast sobre tota la feina que, des del Centre Promotor d'Aprenentatge-Servei, s'està impulsant en l'actualitat en el territori. Acabem el recorregut amb una entrevista a Andrew Furco, màxim exponent i referent teòric sobre l'aprenentatge-servei en l'àmbit internacional, resum de la conversa que vam tenir el plaer de mantenir amb ell a la nostra redacció durant la seva darrera estada a Catalunya.

4 Experiències d'aprenentatge-servei

Tenint en compte que els projectes d'aprenentatge-servei són molt diversos, l'autora presenta dues experiències que exemplifiquen la proposta i destaca cinc requisits bàsics que donen lloc a una activitat educativa: aprenentatge, servei, intencionalitat pedagògica, participació activa i reflexió.

L'aprenentatge-servei: una nova oportunitat d'educar per a la ciutadania

**Laura Rubio
Serrano**

Centre Promotor
d'aprenentatge-
servei

Per començar, una definició

Tal i com ens mostra el savi del conte a través de la seva lliçó magistral (vegeu el text a la pàgina 11), hi ha elements que, per la seva naturalesa, en unir-se multipliquen els seus efectes i donen lloc a noves i més valuoses potencialitats. En l'àmbit pedagògic, aquest és el cas de l'aprenentatge-servei (APS), una combinació innovadora de dos elements alhora ben coneguts per tothom: l'aprenentatge basat en l'experiència i el servei a la comunitat.

«L'APS és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulats en el qual els participants aprenen tot treballant en necessitats reals de l'entorn amb la finalitat de millorar-lo.»¹ En l'APS, el coneixement –de continguts, procediments, habilitats, valors, etc.– és reflexiu i aplicat i, a més, es posa al servei dels altres i/o de l'entorn. L'aprenentatge-servei esdevé així un projecte educatiu amb utilitat

1. PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C.; PALOS, J. *Aprenentatge-servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006, p. 22.

social que aposta per una educació cívica a través de l'acció, una educació per a una ciutadania activa i responsable.²

Les possibilitats d'aquest tipus de projectes són moltes en relació amb les edats dels participants, els àmbits d'educació –formal i no formal–, el lloc que ocupa en l'activitat diària de la institució –crèdit variable, camp de treball, projecte, etc.–, la tipologia d'agents implicats –centres educatius, ONG, llars d'avis, etc.– o els àmbits en els quals es desenvolupa el servei, entre d'altres. Així, doncs, els projectes d'APS poden ser molt diversos: des de l'estudi de la problemàtica mediambiental d'una zona amb l'objectiu d'implicar-se activament en la seva cura i manteniment,³ fins a la formació de nois i noies que actuen com a guies de companys novinguts del seu centre, passant per la preparació i participació de nens i nenes en el desenvolupament d'una campanya de sensibilització per promoure la donació de sang o les tasques de suport a la lectura que alumnes de cursos superiors d'un centre poden dur a terme amb els seus companys que estan aprenent a llegir... –en les pàgines que vénen a continuació es presenten dues experiències que exemplifiquen la proposta. En definitiva, activitats educatives planificades tant pel que fa als aprenentatges que es pretenen assolir, com pel servei a la comunitat a desenvolupar amb l'aplicació d'aquests aprenentatges.

Reconeixem que la trajectòria educativa del nostre territori no parteix de zero en aquest sentit. Són notables els intents per vincular la tasca educativa i les necessitats socials de l'entorn. És precisament per això que considerem que l'APS ens aporta criteris per dissenyar projectes que integren de manera equilibrada l'aprenentatge i el servei, però sobretot ens permet rellegir i redimensionar projectes que ja estan en

2. Es considera que els inicis de l'APS es troben en els treballs de William James i John Dewey, bàsicament per la seva voluntat de promoure una educació cívica fonamentada en els valors de la pau i el servei a la comunitat.

3. En aquest sentit, destaquen projectes com «L'ecoauditoria a l'aula» o el «Projecte rius».

6 Experiències d'aprenentatge-servei

marxa i que li són pròxims o, fins i tot, projectes que, tot i que no van néixer sota aquest títol, contenen molts dels elements fonamentals de la proposta. Considerem, doncs, que un dels punts de partida ha de ser la revisió i transició des dels treballs de camp, activitats especialitzades, accions de servei voluntari o iniciatives solidàries més o menys puntuals que ja es duen a terme en molts centres educatius cap a l'aprenentatge-servei.⁴ L'experiència de desenvolupament d'aquest tipus de projectes en altres països també posa al descobert la necessitat de partir de les pròpies experiències i arrelar-les al context.⁵

En un moment en el qual l'educació per a la ciutadania s'ha convertit en un dels principals reptes de les nostres institucions educatives –la implantació de la nova assignatura, indicadors d'un decreixent compromís cívic de la societat, etc.– l'aprenentatge-servei (APS) representa una proposta pedagògica i una metodologia de treball. En definitiva, una iniciativa que aposta per tornar als joves el seu paper protagonista i útil en l'acció educativa i defugir el seu paper merament receptor, tant en els centres educatius com en la societat.

Els requisits bàsics dels projectes d'APS

Si bé és evident que l'aprenentatge i el servei, tal i com indica el seu nom, són els dos principals elements dels projectes d'APS, són cinc els requisits bàsics d'aquesta proposta pedagògica: l'aprenentatge, el servei, la intencionalitat pedagògica, la participació activa i la reflexió.⁶

• **Aprenentatge.** En els projectes d'APS resulta fonamental que els aprenentatges estiguin clarament associats al servei que es pretén fer a la comunitat i que sigui explícit tot allò que els nois i noies hi poden aprendre al llarg del procés –abans, durant i després de la realització del servei. Els aprenentatges ajuden a comprendre la realitat en la qual

4. PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C.; PALOS, J. *Aprenentatge-servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006, p. 70-71.

5. Tot i que actualment podem trobar activitats d'aprenentatge-servei a molts països del món, cal destacar la tasca que s'ha fet als països de Llatinoamèrica i també als Estats Units.

6. PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C.; PALOS, J. *Aprenentatge-servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006, p.132-133.

s'ha d'actuar, a diagnosticar-ne les seves mancances i a preparar-se per a fer el servei. També permeten revisar la pròpia acció i millorar-la per a actuacions futures.

En l'àmbit escolar és interessant vincular, en la mesura que sigui possible, els projectes als aprenentatges propis de les matèries curriculars. Així, doncs, la preparació i desenvolupament d'un projecte d'APS permet treballar continguts de diferents àrees de manera interdisciplinària. També permet potenciar altres competències de caire més transversal com poden ser el desenvolupament personal i interpersonal; la comprensió i aplicació de coneixements; el compromís, la curiositat i la pràctica reflexiva; el pensament crític i les perspectives de transformació i ciutadania.⁷

- **Servei.** Els projectes d'APS impliquen activitats de servei autèntic sobre l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. Aquests projectes parteixen de necessitats reals, han de ser possibilistes i pressuposen un exercici d'alteritat. El servei busca un impacte real a l'entorn immediat (el centre mateix o entitat), pròxim (barri, ciutat o poble) o global (com és el cas de molts projectes de cooperació) i, per tant, ha d'adequar-se a les capacitats dels participants. Els àmbits en els quals es pot fer un servei són diversos: medi ambient, promoció de la salut, participació ciutadana, patrimoni cultural, intercanvi generacional, ajuda pròxima a altres persones, suport a l'escolarització o cooperació. En aquest sentit, els projectes d'APS exigeixen el treball en xarxa i la recerca de partenariat entre institucions educatives i entitats socials.

Un dels principis del servei és la reciprocitat. Així, doncs, l'APS vol defugir actuacions de caire assistencialista, posant al descobert que la persona que fa el servei també rep algun benefici d'aquell que, en un principi, és el seu destinatari. En realitat, s'espera que els projectes d'aprenentatge-servei tinguin un impacte formatiu i transformador tant en els seus participants, com en les institucions i en l'entorn en què s'actua.

- **Intencionalitat pedagògica.** Darrere d'una activitat d'APS és necessari que existeixi un veritable projecte educatiu per part de

7. EYLER, J.; GILERS, D. E. *Where is the Learning in Service-Learning?* San Francisco: Jossey-Bass, 1999.

8 Experiències d'aprenentatge-servei

l'educador, i que des del principi aquest projecte estigui planificat tant en relació amb l'aprenentatge com amb el servei. D'una banda, l'aprenentatge no es pot donar de manera atzarosa ni hauria de confondre's amb altres situacions d'aprenentatge espontani. El servei, d'altra banda, tampoc no pot quedar relegat a una simple excusa o activitat de simulacre dintre del projecte. El servei ha de ser real i de qualitat i, alhora, també ha de permetre extreure'n la dimensió pedagògica.

En els projectes d'APS, l'aprenentatge i el servei són elements fonamentals des del moment del disseny de la proposta. En part, la tasca de l'educador inclou ajudar els nois i les noies a fer aquest vincle i a extreure la dimensió educativa de les accions de servei i de les vivències que se'n deriven.

• **Participació activa.** Els projectes d'APS es fonamenten en el protagonisme dels nois i les noies. L'experiència és la base sobre la qual es construeixen els aprenentatges i els tornen veritablement significatius. És així com l'APS supera altres propostes educatives merament informatives i centrades en la transmissió per part de la figura de l'educador.

En els projectes d'APS, es promou que els nois i les noies intervinguin activament en les diferents fases del projecte. La intensitat i el nivell que pot adquirir aquest protagonisme, cal adequar-lo a l'edat, la maduresa i les capacitats dels nois i les noies participants. D'aquesta manera, en la mesura que sigui possible, s'espera que siguin els nens o els joves els que s'impliquin en la detecció i anàlisi de les necessitats de l'entorn i la planificació de l'acció que s'ha de fer, com també que participin de manera directa en la seva millora. En aquest sentit, resulta interessant comptar amb el grup des del moment del disseny del projecte fins a la seva avaluació i adequar la seva participació com es consideri més escaient.

• **Reflexió.** La reflexió esdevé un dels principis de valor dels projectes d'APS. Establir espais per a la reflexió sobre l'acció és, en aquest tipus de projectes, tan important com la vinculació que es busca entre els aprenentatges perseguits i el servei que es vol fer. Resulta imprescindible que els nois i les noies prenguin consciència del projecte, reflexionin sobre el procés que s'ha fet, els aprenentatges asso-

lits, la utilitat social d'allò que estan fent i l'impacte que el servei desenvolupat ha suposat en l'entorn i també en ells mateixos. Només d'aquesta manera, es podrà arribar a treure el màxim profit formatiu d'aquest tipus de projectes.

Aquest exercici de reflexió, que hauria de mantenir-se constant al llarg de tot el procés, és el que permet integrar els nous aprenentatges, adequar-los al servei proposat i millorar-ne així la seva qualitat i, en definitiva, convertir l'aprenentatge-servei en una proposta que afavoreix la formació integral de la persona.

En definitiva, *aprenentatge, servei, intencionalitat pedagògica, participació activa i reflexió*: cinc requisits bàsics que donen lloc a una activitat educativa original que s'emmarca en una pedagogia de l'èxit, l'autoestima i el reconeixement individual i col·lectiu; que combina objectius d'aprenentatge i servei de manera integrada; que aplica un mètode en el qual els joves participants són els principals protagonistes, i que esdevé una nova oportunitat per a l'educació de la ciutadania.

El Centre Promotor d'Aprenentatge-servei

Diverses institucions interessades en l'educació en valors i la participació han impulsat la creació del Centre Promotor d'Aprenentatge-servei.⁸ Aquest és un espai generador d'iniciatives i de confluència d'accions encaminades a facilitar i reforçar els projectes d'aprenentatge-servei. En definitiva, una entitat amb voluntat de servei públic que treballa per associar l'APS a innovació, qualitat educativa i participació.

La finalitat principal d'aquest centre és promoure l'estudi, la difusió i el desenvolupament de projectes d'aprenentatge-servei. Des del seu naixement, les principals actuacions del Centre Promotor per a la difusió i impuls dels projectes d'APS han estat: la localització i anàlisi de bones pràctiques, activitats de formació i un cicle de conferències, la publicació de dos llibres –un de caràcter teòric i un d'experiències d'APS (vegeu bibliografia)–, la celebració de les «1es Jornades d'Intercanvi d'Experiències d'Aprenentatge-servei» (novembre 2006), i la creació i dinamització de la seva pàgina web.

www.aprenentatgeservei.cat és la seu virtual i un dels principals trets d'identitat del Centre Promotor d'Aprenentatge-servei. Aquest web de caràcter interactiu neix amb la finalitat de convertir-se en un espai de trobada i interrelació, una plataforma per compartir entre totes aquelles persones, entitats i institucions interessades o implicades en projectes d'aprenentatge-servei. S'adreça directament a tots aquells professionals, centres i institucions que des de l'àmbit educatiu –educació formal i no formal– i el social vulguin dissenyar i/o implementar conjuntament projectes que integren les dimensions d'aprenentatge i de servei a la comunitat. *www.aprenentatgeservei.cat* és, doncs, un nucli d'impuls i intercanvi en tot allò relatiu a l'aprenentatge-servei.

8. En aquest moment, aquest és un projecte que impulsen conjuntament la Fundació Jaume Bofill, la Fundació Catalana de l'Esplai, l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) i el Grup de Recerca en Educació Moral (GREM) de la Universitat de Barcelona, l'Àrea d'Educació de la Diputació de Barcelona, l'Associació de Mestres Rosa Sensat, Escoltes Catalans, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica, la Fundació Universitària Martí l'Humà, la Fundació Pere Tarrés i Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya, un grup dels quals s'encarrega de les tasques de coordinació. En aquests moments, el Centre Promotor està ubicat físicament a la Fundació Jaume Bofill que és qui actualment lidera el projecte.

En la pàgina web del Centre Promotor d'Aprenentatge-servei, s'hi poden trobar experiències, guies pràctiques, entitats i jaciments de servei, entrevistes, testimoniatges, possibilitats de formació, enllaços d'interès i una agenda d'activitats. En aquests moments, hi podeu trobar anunciada la convocatòria d'ajuts per a projectes d'aprenentatge-servei durant el període 2007-08, convocada pel mateix Centre Promotor.

Ja fa molt de temps, a l'antiga Grècia, un grup de joves deixebles estaven units a l'àgora i discutien animadament sobre temes de naturalesa humana i divina. El savi mestre que els acompanyava al llarg del seu viatge iniciàtic els observava atentament, els escoltava i només intervenia quan ho creia oportú i necessari. En aquell temps, el diàleg era l'únic mètode per progressar en el coneixement.

En aquestes, que el mestre parà atenció i observà com dos dels deixebles discutien de manera molt excitada i cada cop amb un to més elevat. Encuriós i, alhora, preocupat pel to que la conversa anava agafant, s'hi apropà i els preguntà quin era l'objecte de tan acalorada discussió.

–Savi mestre, discutim per saber quina d'aquestes dues virtuts és la més noble: la saviesa o la generositat. Potser, vós, savi mestre, podeu resoldre aquesta controvèrsia –digué un dels deixebles.

I el mestre, animat perquè podia participar en un nou repte dialèctic, els preguntà:

–I quins són els vostres arguments?

Un dels dos deixebles va respondre tot seguit:

–La saviesa, mestre, és la virtut que més ennobleix les persones. La que ens diferencia de la resta d'éssers vius, la que ens porta pel camí dels coneixements i ens apropa, per tant, a la veritat. La saviesa ens dóna eines per ser justos.

I abans el savi mestre no digués res, l'altre deixeble es precipità i replicà:

–Disculpeu que discrepi, mestre, però els meus arguments a favor de la generositat són molt més fermes i vós mateix podreu comprovar-ho. La generositat ens distingeix com a persones, ens permet concretar la naturalesa humana en pro d'ella mateixa. Qui és generós, comparteix, estima, dóna i no espera res a canvi. És, sens dubte, la virtut més noble a la qual tots hem d'aspirar.

Es va fer, llavors, un llarg silenci. El mestre reflexionà un moment i adreçant-se a tots dos deixebles els digué:

–Els vostres arguments són encertats i m'energulleixo de sentir-los, ja que observo els vostres progressos. La saviesa és certament

12 Experiències d'aprenentatge-servei

una virtut noble que ens ajuda en el camí de la veritat. Qui la practica, qui s'esforça a aconseguir-la dia rere dia, treballa per la justícia. La generositat és també una virtut noble que ens apropa als altres i ens humanitza. Qui practica la generositat, qui s'esforça per aconseguir-la dia a dia, també treballa per la justícia. Mentre un ho fa des de la raó, l'altre ho fa des del cor.

Tots dos deixebles es mostraren decebuts i àvids d'una altra resposta i s'apressaren a demanar al seu mestre:

–Mestre, voleu dir amb això que no hi ha una virtut més noble que altra? ¿En quin grau, llavors, cal practicar-les?

El savi mestre, dibuixà un lleu somriure i els digué:

–És en la pràctica concreta de les dues virtuts quan les persones ens ennoblim. El savi que generosament comparteix el seu coneixement per aconseguir un món més just, s'ennobleix més. El generós que conscientment aprèn dels altres, donant i rebent, per aconseguir un món més just, s'ennobleix més. Així el terrissaire necessita de la terra i l'aigua per crear objectes útils i bells.

(Una lliçó magistral, Yolanda Giménez Froiz, novembre 2005)

Fonts bibliogràfiques

- AADD. Monogràfic «Aprendizaje y servicio», a: *Cuadernos de Pedagogía*, maig de 2006, 357, p. 56-87.
- DEWEY, J. *Democracia y educación*, Buenos Aires, Losada, 1971, p. 164-165.
- EYLER, J.; GILERS, D. E. *Where is the Learning in Service-Learning?*. San Francisco: Jossey-Bass, 1999.
- FURCO, A.; BILLING, SH. (eds.). *Service-Learning. The essence of the pedagogy*. Greenwich: Information Age Publishing, 2002.
- JACOBY, B. (comp.). *Building Partnership for Service-Learning*. San Francisco: Jossey-Bass, 2003.
- KAYE, C. B. *The complete guide to Service-Learning*. Minneapolis: Free Spirit, 2004.
- MARTÍN, X.; RUBIO, L. *Experiències d'aprenentatge-servei*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.
- MARTÍNEZ ODRÍA, A. *Service-Learning o Aprendizaje-Servicio: Una propuesta de incorporación curricular del voluntariado*. Pamplona: 2005.

- PUIG, J. M. (coord.): «Educación para la ciudadanía», a: *Aula de Innovación Educativa*, gener 2004, 129.
- PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C.; PALOS, J. *Aprenentatge-servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.
- ROCHE, R. *Educación prosocial de las emociones, valores y actitudes positivas*. Barcelona: Blume, 1988.
- ROCHE, R. *Desarrollo de la inteligencia emocional y social desde los valores y actitudes prosociales en la escuela*. Buenos Aires: Ciudad Nueva, 2004.
- TAPIA, M. N. *El aprendizaje y servicio solidario*. Buenos Aires: Ciudad Nueva, 2006.
- TAPIA, M. N. *La solidaridad como pedagogía. El aprendizaje-servicio en la escuela*. Buenos Aires: Ciudad Nueva, 2001.

14 Experiències d'aprenentatge-servei

L'autora explica la tradició pedagògica de les nostres escoles on s'ha exercit l'aprenentatge-servei sense haver-se definit com a tal. Exposa tres propostes que han estat i són referents clars: l'escola oberta al medi, el treball per projectes i fer escola.

L'aprenentatge-servei a l'educació primària

**Xus Martín
i García**

Professora del
Departament de
Teoria i Història
de l'Educació i
membre del
GREM, Grup
de Recerca en
Educació Moral,
de la UB

«L'educació que no passa a través d'unes formes de vida, formes que per elles mateixes ja valguin la pena de ser viscudes, és sempre una pobra substitució de la realitat genuïna i tendeix a paralitzar i a esmorteir.»

(J. Dewey)

Les paraules de J. Dewey ens serveixen de rerefons per presentar una proposta educativa que tot i formar part de la dinàmica escolar no sempre es té una consciència clara de la seva existència i de les seves possibilitats. Es tracta de l'aprenentatge-servei (APS), una metodologia que combina processos d'aprenentatge curricular i de servei a la comunitat en un sol projecte en què els participants es formen treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo.¹

L'aprenentatge-servei connecta amb el llegat pedagògic de l'escola activa que considera l'activitat de l'infant com a motor del procés de coneixement i insisteix en la necessitat que aquesta activitat tingui una dimensió social, és a dir, que tingui una projecció en l'entorn. La

1. PUIG, J. M.; BATLLE, R.; BOSCH, C.; PALOS, J. *Aprenentatge-servei: educar per a la ciutadania*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.

voluntat de millorar el medi transforma el sentit dels aprenentatges i de la mateixa acció. D'una banda, intensifica la utilitat dels coneixements adquirits que han de ser aplicats directament a la realitat. De l'altra, estimula la capacitat d'observació –necessària per detectar necessitats reals sobre les quals es pot intervenir– i convida els infants a implicar-se en la construcció del medi del qual formen part. Parafraçant Dewey direm que l'aprenentatge-servei facilita experiències que per elles mateixes ja valen la pena de ser viscudes.

A les nostres escoles comptem amb tradicions pedagògiques que han caminat en aquesta direcció, encara que no han estat definides mai com a aprenentatge-servei. Tradicions que han generat activitats en les quals l'adquisició de coneixements, de capacitats i de valors es feia a partir d'una intervenció en l'entorn.² En aquest article volem mostrar-ne algunes de les que considerem més significatives, i ho volem fer no només per donar-les a conèixer, sinó també amb la voluntat de provocar un procés de reflexió que permeti optimitzar les pràctiques existents. Estructurarem la nostra exposició al voltant de tres propostes que han estat –i són– referents clars de molts mestres: *l'escola oberta al medi, el treball per projectes i fer escola*.

L'escola oberta al medi

Les relacions que una escola és capaç d'establir amb l'entorn són un element clau per entendre l'educació que s'hi fa. El fet de trencar barreres i obrir-se a l'exterior ha estat un ideal defensat al llarg de la història per les pedagogies actives i innovadores preocupades per superar les limitacions d'una escola desvinculada de la realitat infantil.

Les possibilitats de joc entre escola i entorn són enormes i han donat peu a pràctiques diverses, algunes de les quals formen part de la vida quotidiana de qualsevol classe. Aquest és el cas de les sortides al barri, colònies i excursions a la natura. La riquesa d'elements que el medi aporta a l'aprenentatge dels infants és quelcom reconegut pel conjunt del professorat. Però l'entorn no és únicament una font de co-

2. MARTÍN, X.; RUBIO, L. (coord.). *Experiències d'aprenentatge servei*. Barcelona: Octaedro i Fundació Jaume Bofill, 2006.

16 Experiències d'aprenentatge-servei

neixement, sinó també un escenari sobre el qual els infants poden intervenir. Així, la transformació del medi a partir de l'activitat infantil ens ha deixat un grapat d'experiències d'aprenentatge-servei, en les quals els infants aprenen mentre duen a terme una acció orientada a millorar el seu entorn. Destacarem ara tres tipologies d'activitats d'APS que comparteixen l'objectiu d'incidir en el medi i de vincular la cultura escolar amb la resta de productes culturals que l'entorn també genera.

- *Experiències a la natura.* Bona part de les activitats d'APS que tenen una voluntat explícita d'intervenir en el medi concreten el seu servei en el medi natural. L'educació ambiental ha estat especialment sensible a la presa de consciència de problemes mediambientals i a la formació d'actituds respectuoses amb la conservació i recuperació de la natura. Podem trobar moltes activitats que s'han posat en funcionament des d'aquesta perspectiva com ara: neteja d'un espai, plantada d'arbres, campanyes de denúncia davant determinades situacions, o campanyes de defensa d'animals en extinció.
- *Experiències d'APS en què els receptors del servei són persones.* A diferència del cas anterior, aquí l'activitat no es desenvolupa a la natura, sinó en el barri o ciutat a la qual pertany l'escola: els infants hi van a aprendre i a fer un servei a una entitat social. Aquest tipus d'activitat requereix un mínim coneixement i una voluntat de cooperació entre les institucions del municipi. Com a exemple trobem les activitats compartides entre casals de gent gran i escoles de primària en què avis i infants intercanvien experiències, habilitats i coneixements. Les relacions de reciprocitat que es creen en aquests casos afavoreixen experiències molt interessants d'APS.
- *Activitats extraordinàries.* Al llarg del curs escolar hi ha moltes ocasions que permeten incloure temes no previstos inicialment en la programació acadèmica: esdeveniments socials, campanyes de conscienciació o problemes que afecten directament un grup. Sovint el mestre els introdueix amb la voluntat de treballar continguts de valor a propòsit de temes no vinculats directament a l'escola, però que resulten d'enorme interès per a la formació dels alumnes. La intervenció docent s'orienta en dues direccions: donar a conèixer informació significativa que descobreixi situacions d'injustícia i moure els alumnes a l'acció.

Al CEIP Sant Miquel de Cornellà, els alumnes de sisè treballen el tema de la riquesa i la pobresa en el planeta. Es tracten continguts informatius relatius a: geografia mundial, recursos naturals, taxes de població, activitats laborals i maneres de viure característiques de diferents països. A una de les classes es convida un jove que ha participat en un projecte de desenvolupament al Perú. Els alumnes es comprometen a recollir diners per col·laborar en el projecte; en concret, en la creació d'una biblioteca escolar. Per fer-ho, decideixen muntar una parada amb productes del comerç just el dia de la festa de la primavera –festa en què l'escola obre les portes a les famílies i la gent del barri i organitza activitats i jocs en els locals del centre. El servei consisteix a dur a terme diferents tasques prèvies a la festa –preparació de cartells, llistes on s'anunciïn els preus, demanda dels productes, muntatge de la parada–, la venda de productes i el recompte dels diners durant la festa i altres tasques posteriors, com ara l'elaboració de les cartes adreçades als alumnes de l'escola del Perú, i fer arribar els diners al seu destí.

Si bé les inquietuds pedagògiques que justifiquen les relacions entre escola i medi vénen de lluny, també és cert que els canvis socials i els avenços educatius de les darreres dècades incrementen la necessitat de potenciar experiències educatives més globalitzadores que puguin abordar la complexitat que comporta tot procés d'aprenentatge. El reconeixement que l'escola té un paper limitat en la formació dels joves, la reivindicació de la funció educadora de les ciutats i la importància creixent de les competències per treballar en equip, reclamen relacions de cooperació entre escola i altres institucions socials, i conviden a avançar cap a la construcció d'una escola en xarxa compromesa en allò que succeeix de les seves parets enfora.

Treball per projectes

La pedagogia per projectes és un segon referent d'experiències d'aprenentatge-servei dutes a terme a l'educació primària. Creiem que no és agosarat afirmar que es tracta de la millor metodologia per fer activitats d'APS d'alta intensitat. El treball per projectes sintonitza amb l'aprenentatge-servei no només pel que fa a qüestions epistemològiques, sinó també en la seva vessant més didàctica i de concreció a l'escola. A continuació, assenyalarem de manera molt sintètica quins

18 Experiències d'aprenentatge-servei

són els elements propis de la pedagogia per projectes que faciliten experiències d'aprenentatge-servei.

- Els projectes tiren endavant, en bona part, gràcies a la voluntat de molts mestres d'abordar els problemes reals des de la seva complexitat, fugint de la fragmentació del coneixement que sempre implica la divisió per assignatures. Aquest fet ha facilitat l'entrada a l'escola de qüestions properes als interessos dels alumnes, les quals no tenen cabuda en una organització més parcel·lada del coneixement.
- El treball per projectes aprofita la tendència espontània dels infants per investigar, valent-se de la relació entre iguals com a motor de coneixement, i la potencia. Des dels projectes, els aprenentatges es diversifiquen i es fan més complexos. Junt amb els aprenentatges previstos, se'n produeixen molts d'altres que s'escapen de la programació dels mestres. La tasca de recerca duta a terme pels nois i les noies permet l'adquisició de coneixements informatius, el desenvolupament de competències i de valors.
- S'insisteix que els projectes de treball siguin propostes entusiastes d'acció, capaces d'engrescar els alumnes que les han de dur a terme col·lectivament, però també que tinguin una dimensió pràctica que permeti millorar algun aspecte de la realitat. Així, el compromís amb el medi –amb diferents graus d'intensitat– ha estat present en molts projectes escolars.
- Els projectes que es desenvolupen a les aules de primària acostumen a seguir les fases que J. Dewey formula a l'hora d'explicar com s'adquireix el coneixement i que posteriorment William Killpatrick tradueix en mètode didàctic. El punt de partida d'aquest procés és el neguit que causa als infants un tema que els preocupa i sobre el qual volen saber més. L'aprenentatge-servei també situa l'origen de l'activitat en l'interès inicial del grup, que es concreta en la detecció de necessitats que els infants perceben com a significatives i sobre les quals es veuen capaços d'intervenir.

Aquests elements propis de la pedagogia per projectes han possibilitat experiències ben diverses dins les escoles. Algunes d'aquestes experiències han estat d'aprenentatge-servei. Ens enganyariem si penséssim que tots els projectes de treball han partit d'una necessitat real de l'entorn i han derivat en accions dels alumnes en benefici de la seva comunitat. És evident que no ha estat així. Però tampoc

seríem justos si obviéssim les accions –a vegades discretes i d’altres vegades més contundents– que molts projectes d’aula acaben arrossegant (una plantada d’arbres, la neteja d’un espai públic, la denúncia d’una situació social que es considera injusta, l’exposició de fotografies per donar a conèixer i conscienciar d’una realitat determinada, o d’altres).

Som conscients, però, que els projectes escolars acostumen a generar-se amb l’intent de donar resposta a l’aprenentatge dels alumnes –ja sigui en relació amb continguts informatius, o sigui competències personals o valors–, i que poques vegades es tiren endavant amb la voluntat ferma de millorar algun aspecte de la realitat. És per això que sovint la dimensió de servei queda desdibuixada en els projectes escolars, tot i que aquests projectes finalitzin amb una acció. Pensem que, si bé hi ha projectes que no tenen perquè ser d’APS, d’altres millorarien considerablement si incorporessin el servei a la comunitat des del començament. Això permetria donar un nou sentit al projecte, comprometre els alumnes en allò que succeeix al seu voltant i millorar substancialment els aprenentatges. La formulació d’interrogants científics o pràctics d’allò que s’estudia es pot enriquir amb l’expe-

20 Experiències d'aprenentatge-servei

riència directa sobre l'entorn, experiència que permet obrir nous camins intel·lectuals als seus protagonistes.

A l'escola Sant Josep-El Pi de l'Hospitalet de Llobregat es va desenvolupar al llarg d'un curs escolar un projecte sobre els ocells que visitaven el pati del centre. Es tracta d'un treball interdisciplinari dut a terme per alumnes de diferents cursos. El projecte va permetre l'aprenentatge de: continguts informatius relacionats amb l'activitat dels ocells, el desenvolupament de competències d'observació i anàlisi de la informació, l'ús d'estrís com ara prismàtics i telescopi, i l'adquisició de valors com el respecte al medi, la responsabilitat i el treball en equip. Els aprenentatges van derivar en noves hipòtesis de treball. També el projecte va incorporar diferents tasques de servei d'acord amb les edats dels alumnes. Algunes d'aquestes tasques són: la construcció de capses niu i menjadores per als ocells, una exposició fotogràfica de les 31 espècies d'ocells localitzades i l'elaboració de materials diversos (instruments d'observació, dades recollides de cada espècie, entre d'altres) disponibles per tal de ser utilitzats per altres escoles.³

Fer escola

Una tercera font d'activitats d'aprenentatge-servei a l'educació primària, la formen experiències adreçades a enfortir els vincles afectius entre els membres de la comunitat escolar. Neixen amb la voluntat de fer de l'escola un espai de relació i de trobada que vagi més enllà de la funció purament instructiva. En termes generals, es tracta de propostes que busquen intensificar el sentiment de pertinença a la col·lectivitat, i de fer-ho mitjançant la implicació directa dels nois i les noies.

Encara que en alguns casos les famílies són convocades a l'activitat d'APS o bé aquestes activitats s'obren al barri, la majoria de vegades s'adrecen exclusivament als alumnes, a la recerca del coneixement mutu i la relació propera entre nois i noies de diferents edats. Aquesta modalitat d'activitats d'APS acostuma a tenir lloc en el mateix centre dins de l'horari escolar. Si bé els aprenentatges poden estar més

3. CHIVITE, J. «Experiència escolar "Els ocells del pati"», a *Perspectiva Escolar*, núm. 268, octubre 2002, p. 57-64.

o menys vinculats al contingut d'algunes assignatures, el servei generalment es concreta en tasques d'ajut que alumnes de cursos superiors fan a les classes dels seus companys més petits.

Vegem dues concrecions freqüents de les activitats d'ajut entre iguals:

- *Activitats en què es dona prioritat al servei.* L'interès dels mestres és donar als alumnes de cursos superiors l'oportunitat d'implicar-se en tasques d'ajut als seus companys més petits, ja que s'entén que d'aquesta manera es potencia l'adquisició de valors com ara la cura dels altres, la responsabilitat, el respecte i la cordialitat en les relacions. El servei esdevé el motor de l'activitat i d'acord amb aquest motor es defineixen els aprenentatges. Atès que la prioritat és la intervenció directa dels nois, es pot córrer el perill de confiar únicament en els aprenentatges informals que sempre es deriven de les tasques de servei, i ignorar altres possibilitats d'adquisició de coneixements, que permetrien enriquir l'experiència vital i el desenvolupament intel·lectual dels alumnes.
- *Activitats d'APS estretament vinculades al currículum escolar.* En aquests casos, l'aprenentatge dels nois i de les noies grans determina el tipus d'activitat. Els mestres acostumen a planificar i sistematitzar els aprenentatges que es volen aconseguir tant pel que fa a coneixements, procediments, competències i valors, i dependent d'aquests es busquen serveis que permetin reforçar, ampliar i donar sentit als continguts curriculars, però que alhora resultin útils i profitosos per als companys receptors del servei. També és freqüent que a partir d'una necessitat real del centre se sistematitzi i programi un seguit d'aprenentatges vinculats a diferents assignatures. Al contrari del cas anterior, en aquesta modalitat es corre el risc de concretar el servei en accions molts simples que han estat precedides d'un procés intens d'aprenentatge.

Els alumnes de cinquè de primària de l'Escola Santa Anna, de Barcelona, dins l'assignatura de música duen a terme l'activitat de Caramelles, que té el seu origen en una festa popular catalana. Durant uns mesos són els responsables d'ensenyar dues cançons als nens i nenes de les classes inferiors, els quals es distribueixen en grups mixtos de deu persones. Cada grup és assumit per una parella d'alumnes

22 Experiències d'aprenentatge-servei

de cinquè. Els aprenentatges que es treballen se centren bàsicament en l'àrea de música: afinar la veu, entonar, aconseguir un bon domini de la flauta dolça, dirigir, i conèixer recursos diversos per ensenyar les cançons. La vinculació de l'activitat a les àrees de medi social i de plàstica aporta nous aprenentatges relatius al coneixement de les comarques catalanes. D'altra banda, el servei a la comunitat, del qual són receptors directes els nens i nenes de primer a quart, convida els nois i noies més grans a l'exercici de la responsabilitat, a tenir cura dels més petits i cooperar entre iguals.⁴

Hem començat l'article presentant l'aprenentatge-servei com una proposta que combina processos d'aprenentatge curricular i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat. Hem vist també que són nombroses les experiències escolars que incorporen aquests dos components, tot i que l'equilibri entre ells es fa difícil quan no hi ha una clara voluntat que això passi. El fet d'aconseguir una presència harmònica de l'aprenentatge i el servei és un repte que queda obert i que permetria intensificar els efectes educatius de moltes activitats que ja es fan habitualment, que no són poques.

4. MARTÍN, X. «Caramelles en la escuela Santa Anna», a *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 357, maig 2006, p. 71-72.

El programa té per finalitat crear un projecte de participació ciutadana adreçat a la infància que cerca la implicació activa i efectiva d'un col·lectiu escolar en el procés d'urbanització d'un nou espai verd per a la ciutat, molt proper a l'escola.

Fem un jardí

Un programa de cooperació entre escola i Ajuntament en la urbanització d'un espai públic de Granollers

Fem un jardí és un programa que té per finalitat la urbanització d'un espai públic del municipi mitjançant la participació activa d'un centre escolar d'educació primària. Va ser concebut, inspirat en algunes experiències similars, al final de l'any 2001, fruit de la reflexió sobre la necessitat de fomentar la participació dels escolars de Granollers en actuacions que tenen per escenari la ciutat i, alhora, aconseguir donar valor a l'espai públic com un espai de tots i que tots hem de comprometre'ns a cuidar.

**Albert Camps
i Giró**

Regidor d'Obres
i Projectes, Medi
Ambient, i Serveis
Municipals de
l'Ajuntament de
Granollers

Dues iniciatives locals constitueixen el referent de *Fem un jardí*. D'un costat, el Consell dels Infants, òrgan creat l'abril de 2001, i integrat per nens i nenes de deu a dotze anys que representen a les escoles de la ciutat i que expressen el seu punt de vista com a infants en relació amb diferents aspectes de la ciutat que els afecten, mentre aprenen a dialogar i a consensuar. De l'altre, el Projecte Educatiu de Granollers (PEG), resultat d'un procés participatiu obert a tots els ciutadans i ciutadanes i que s'ha concretat mitjançant l'elaboració d'un document que ha de servir per orientar les actuacions que han d'emprendre les institucions, centres educatius i entitats que treballen en matèria educativa. Un concepte d'educació que es vincula amb els

24 Experiències d'aprenentatge-servei

valors cívics i el model de ciutat que volem. I amb aquests principis el programa *Fem un jardí* s'hi sent totalment identificat.

La relació entre l'Ajuntament, la ciutadania i les entitats amb els centres educatius del municipi és intensa i ve de lluny. Ben segur que sense aquest bagatge no hagués estat possible la gestació del programa. *Fem un jardí* és un pas endavant en la necessitat de continuar impulsant nous recursos de participació ciutadana, de donar a conèixer les actuacions de l'Ajuntament, d'acostar la ciutadania en la presa de decisions, de promoure l'estima per la ciutat; en definitiva, impulsar un model de ciutat del qual tots ens en sentim partícips. Tots aquests elements inspiren i estableixen els principis i objectius de *Fem un jardí*.

El que fa diferent aquest programa de la resta de propostes és que la participació dels infants no es limita només a la formulació d'una idea o al seu disseny, sinó que els escolars prenen part en tots i cadascun dels processos que comporta la intervenció urbanística en un espai, tant tècnicament com administrativa.

Fem un jardí és un programa bianual –ocupa temporalment dos cursos escolars– i només és possible gràcies al treball conjunt i la implicació del centre educatiu i els seus educadors i de l'Ajuntament i els seus tècnics. A *Fem un jardí*, els alumnes hi són els protagonistes principals. L'experiència es desenvolupa en tres escenaris diferents, que es corresponen amb els tres moments temporals: l'escola, l'Ajuntament i l'espai públic a intervenir.

Fins al dia d'avui s'han completat dos projectes de *Fem un jardí*: el Parc de les Cinc, entre els anys 2002 i 2003, amb el CEIP Granullariu, i el Parc de la Mediterrània, durant el període 2004-05, amb el CEIP Mestres Montaña. Un tercer projecte s'està elaborant actualment amb el CEIP Pau Vila (2005-06) i es troba en una fase molt avançada, ja que té previst iniciar les obres de manera imminent. En el projecte, hi prenen part els alumnes de cycle superior, que en iniciar el projecte cursen el 5è curs i que quan l'acaben, fan 6è. *Fem un jardí* va rebre, l'any 2005, el primer premi a la participació infantil en el III Certamen de Derechos de la Infancia y Política Local convocat per Ciudades Amigas de la Infancia, organisme creat per UNICEF.

Els objectius de *Fem un jardí*

El programa té per finalitat crear un projecte de participació ciutadana adreçat a la infància que cerca la implicació activa i efectiva d'un col·lectiu escolar en el procés d'urbanització d'un nou espai verd per a la ciutat, molt proper a l'escola. Aquest procés inclou tots i cadascun dels àmbits que formen part d'una obra pública: idea, disseny, projecte, tràmit administratiu, construcció i manteniment. Tanmateix, entre els infants és necessària la capacitat de consensuar una proposta col·lectiva, després d'una posada en comú, a partir de la reflexió individual i d'assumir una certa empatia amb els tècnics municipals davant la dificultat de poder fer realitat alguna de les propostes efectuades.

Per a l'administració municipal, *Fem un jardí* implica compartir amb els més joves el procés d'urbanització d'un espai públic per

26 Experiències d'aprenentatge-servei

destinar-lo al conjunt dels ciutadans mitjançant l'elaboració d'un projecte constructiu a partir de las propostes dels nens i les nenes. Suposa donar a conèixer als infants, que assisteixen a tot el procés, tota la feina tècnica i administrativa que hi ha darrere d'un projecte. I també, la participació activa dels alumnes en el seguiment de l'obra un cop entra en la fase executiva.

Fem un jardí fomenta l'adquisició i defensa dels valors cívics, com també el respecte i estima per l'entorn. Motiva l'alumnat en el sentiment de pertinença col·lectiva de l'espai públic, perquè se'n faci un bon ús, vetlli per la seva conservació i transmeti a la resta de ciutadans el respecte cap al nostre entorn, com un bé que és de tots.

El programa permet obtenir coneixements i aprenentatges que formen part del seu currículum a partir de l'experimentació pràctica i contribueix a fomentar la vinculació de l'escola amb el seu entorn més immediat (barri, municipi i ciutat).

Finalment, *Fem un jardí* té per objectiu donar a conèixer als nens i nenes l'administració municipal, com ara, conèixer de primera mà els òrgans municipals de govern: Ple, Junta de Govern, Comissió Informativa; visitar les dependències del departament tècnic municipal on s'elaboren els projectes d'obra pública i conèixer la seva activitat; conèixer els diferents tràmits administratius que conformen un projecte constructiu i, finalment, conèixer els diferents oficis que intervenen en la urbanització d'un espai públic (paleta, jardiner, arquitecte, aparellador, delineant, etc.).

Desenvolupament del programa *Fem un jardí*

El conjunt d'activitats que formen part de *Fem un jardí* s'explicaran seguint un criteri cronològic i seran ordenades segons es desenvolupen en els seus tres escenaris: l'escola, l'Ajuntament i l'espai públic. Es prendrà com a exemple el projecte del Parc de la Mediterrània, executat entre els anys 2004 i 2005. El Parc de la Mediterrània va consistir en la construcció d'un nou espai públic en un solar de 4.365 m², veí del pati del CEIP Mestres Montaña de Granollers. En el projecte, hi participaren un total de 50 alumnes de primària, dues classes, que cursaven 5è, en començar, i 6è quan va acabar l'obra.

A l'escola. Fem un jardí s'inicia amb la visita dels tècnics municipals a les aules dels alumnes: s'expliquen els objectius del programa i es fa una visita del solar on es construirà el parc. Els infants reben l'encàrrec d'elaborar individualment una proposta de construcció del parc, mitjançant una redacció i un dibuix. Posteriorment, el grup classe fa una posada en comú i consensua una proposta. En una segona visita, els alumnes exposen als tècnics municipals la seva proposta i s'acorda entre tots què farà singular el futur parc. En el cas del Parc de la Mediterrània, es decideix incloure jocs tradicionals i representar la vegetació de les zones del planeta que tenen clima mediterrani. Un cop analitzada la proposta per part dels tècnics municipals, es retorna una primera idea factible del futur parc en forma de plànol fet per ordinador.

A l'Ajuntament. Els alumnes, en grups de deu, visiten les dependències dels serveis tècnics d'Obres i Projectes i coneixen el procés d'elaboració del projecte constructiu del parc i efectuen treballs pràctics de dibuix amb ordinador i càlcul d'amidaments. Per altra part, els alumnes assisteixen a la Comissió Informativa de l'Àrea Territorial i a la Junta de Govern on s'informa i s'aprova, respectivament, el projecte. Finalment, la Comissió de Nomenclàtor rep la proposta del nom que ha de dur el nou parc, l'informa positivament i l'eleva al Ple municipal: alumnes, pares i professors assisteixen a la Sessió Plenària.

A l'obra. Mentre duren les obres del parc, els alumnes assisteixen setmanalment, per grups, a les visites que s'organitzen. Redacten un informe i prenen fotografies i expliquen les seves impressions a la resta de companys. En el cas del Parc de la Mediterrània, els alumnes van poder participar en la plantació de part de la vegetació. El procés acaba amb l'acte i la festa d'inauguració, que sol coincidir amb la fi del curs.

La visió de *Fem un jardí* des de les escoles

Quan finalitza cada projecte es demana a les escoles una valoració del programa *Fem un jardí*. Aportem l'informe elaborat per una d'elles. Es considera que l'alumnat ha pensat en el jardí amb una òptica col·lectiva, ja que no només han pensat com volien elles i ells el parc, sinó que han tingut molt present quin tipus de parc necessiten els nens i les nenes més petits, els seus pares i mares, les persones grans...

28 Experiències d'aprenentatge-servei

S'han vist en la necessitat d'arribar a acords entre ells, i de col·laborar en una gran varietat de situacions. Els infants s'han posat en el lloc dels tècnics i han entès la dificultat de fer realitat, de vegades, alguna de les seves pròpies propostes, i que immediatament retiraven si no la veien efectiva. També han conegut el treball que hi ha darrere de la urbanització d'un determinat espai, per més petit que aquest sigui.

Les escoles afirmen que l'espai públic ha adquirit als seus ulls un valor desconegut fins ara, i que els genera una actitud de respecte difícil d'aconseguir amb altres tipus d'activitats.

Per acabar, recolliré les paraules d'una nena que va assistir a la inauguració del Parc de les Cinc dirigides als alumnes que havien pres part en el programa *Fem un jardí*: «Que bé!, ara ja tenim un lloc on poder anar amb el meu avi, la meva cosineta i jo. Us ha quedat molt bé, felicitats!»

Experiència compartida amb infants, tutors i tutores, tècnics i tècniques municipals de la ciutat de Tarragona. Són les primeres passes d'un projecte ambiciós que pretén responsabilitzar els infants tant de la pròpia salut com la de la seva ciutat i es duu a terme en un programa de ràdio.

Contes a la ràdio, l'Aventura de la Vida: contes per conversar

Introducció

*Isabel Matas
Salla¹*

L'*Aventura de la Vida* és un programa de promoció de la salut i prevenció de les drogodependències, creat per la Fundació EDEX, que s'adreça als infants de set a onze anys. Des de l'any 1999, la Fundació Catalana de l'Esplai l'impulsa a les escoles de Catalunya, amb el suport de la Subdirecció General de Drogodependències del Departament de Salut de la Generalitat i de les administracions locals. El programa disposa de materials didàctics i desenvolupa diverses propostes de dinamització per treballar tant a l'aula com a fora de l'escola.

Amb el títol de *Contes per conversar* s'apropa als infants un recurs educatiu que relaciona comunicació i salut. A partir de 44 històries dramatitzades amb els continguts i els personatges de l'*Aventura de la Vida*, es defineix una estratègia educativa amb la finalitat que la

1. Coordinadora de l'Equip d'Habilitats per a la Vida de la Fundació Catalana de l'Esplai, amb la col·laboració de l'Equip Municipal de Prevenció de l'Ajuntament de Tarragona, Tarragona Ràdio, La Salle Tarragona, CEIP La Floresta, Escola Joan XXIII, Escola Santa Teresa de Jesús, Lestonnac-l'Ensenyança, CEIP Camp Clar, CEIP Sant Pere i Sant Pau, Col·legi Sant Rafael i CEIP Mediterrani.

30 Experiències d'aprenentatge-servei

conversa i el diàleg siguin un dels primers hàbits saludables a promoure en la ciutadania.

Salut, comunicació i participació van ser els tres eixos bàsics d'una iniciativa pedagògica que va portar les històries dels *Contes per conversar* a les ràdios locals de Catalunya. L'estiu de 2003, el programa *Patim, Patam, Patum* de Catalunya Cultura, va obrir les portes a les nenes i nens dels casals d'estiu de la Fundació Catalana de l'Esplai.

A partir d'aquesta primera experiència, s'han anat desenvolupant diverses iniciatives vinculades a l'*Aventura de la Vida*, amb l'objectiu de concretar unes activitats interdisciplinàries al poble o ciutat, amb els infants com a protagonistes, i amb interrelació amb diversos agents socials. Les experiències més recents s'estan duent a terme a la ciutat de Tarragona i als municipis de Vilassar de Dalt, Premià de Dalt, Tiana i Tordera.

Els contes a la ràdio: una proposta d'interacció amb els mitjans de comunicació i de participació ciutadana a Tarragona

«Hi ha vegades que estem parlant amb la gent adulta i ens tallen. I, això molesta molt perquè nosaltres també hem d'expressar les nostres coses.»

El matí de Tarragona Ràdio, l'Aventura de la Vida. Cada divendres a les 11 del matí creem un espai on els alumnes de primària de diferents escoles de la ciutat ens donen la seva visió d'allò que els envolta.

Un espai pensat per a la promoció dels hàbits saludables i la convivència.

«Quan estàs davant d'un problema has d'afrontar-ne les conseqüències.»

L'Aventura de la Vida, un programa de Tarragona Ràdio i de les Àrees d'Educació i Serveis Socials de l'Ajuntament de Tarragona.

L'Aventura de la Vida, cada divendres a partir de les 11h. del matí, i dissabtes a les 10h. A la sintonia de Tarragona Ràdio, la ràdio de la ciutat.

«Hem de millorar la confiança en nosaltres mateixos.»

Amb aquesta falca promocional s'inicia setmanalment l'emissió del programa *El matí de Tarragona Ràdio, l'Aventura de la Vida*.

Des del curs 2000-01, l'Ajuntament de Tarragona aposta per l'*Aventura de la Vida* com a programa d'educació per a la salut per als més petits de la ciutat, amb un plantejament d'intervenció comunitària que relaciona el programa amb d'altres ofertes educatives municipals. El fet d'aplegar un grup d'escoles sota un mateix projecte va permetre cohesionar un grup de treball, format per mestres i tècnics de prevenció, amb voluntat de generar aprenentatges significatius dins les seves aules. Emmarcat dins aquesta premissa, el curs 2004-05 es va endegar un programa de ràdio local a partir dels *Contes per conversar*, on quatre escoles de Tarragona es van «aventurar» en un projecte innovador: portar els contes i les converses que aquests contes generen a la ràdio municipal i obrir així una via de comunicació amb la ciutat.

Desenvolupament

El curs 2005-06 foren nou les escoles que decidiren participar-hi, contagiades per l'entusiasme i els bons resultats expressats per les quatre escoles pioneres. En aquest segon curs, el programa s'articula dins dos projectes globals que es porten a terme en el municipi: el Projecte Educatiu de Ciutat i el Consell Municipal dels Infants.

En el tercer curs de l'experiència i, un cop consolidat el programa de ràdio en el projecte de l'Aventura al Barri, comença un procés de reflexió que permet fer un pas endavant en la metodologia de treball, intentant anar més enllà en la tasca educativa, amb la finalitat de comprometre els infants i el seu professorat en la millora de la salut individual i col·lectiva.

Ens trobem, doncs, per tercer any consecutiu, amb infants de deu escoles de Tarragona que de gener a juny s'han compromès a analitzar el que passa al seu voltant des d'un objectiu saludable i de valors socials.

Quins són els objectius?

- Donar possibilitat als infants perquè puguin expressar la seva opinió.
- Obrir el diàleg entorn la salut a partir de veus d'infants que opinen, proposen, fan preguntes sobre temes que els concerneixen i que són importants per a tothom.
- Vincular l'escola a la comunitat i donar a conèixer el treball en educació en valors que s'hi fa.
- Arribar a les famílies i incidir en els hàbits saludables.
- Conversar sobre la vida quotidiana a la ràdio.
- Conèixer i fer ús dels mitjans de comunicació.

Quins són els aprenentatges?

- Desenvolupar habilitats comunicatives: expressar opinions, sentiments, elaboració de missatges, aprendre a escoltar.
- Incorporar la conversa com a eina d'intercanvi i comunicació.
- Responsabilitzar-se, davant la comunitat, de la construcció d'entorns més saludables, aportant les seves pròpies conclusions.
- Col·laborar amb d'altres adults, que no són ni els pares ni els mestres.
- Conèixer el funcionament i els professionals d'un mitjà de comunicació com és la ràdio.

Quin és el servei?

- Difusió de missatges de salut a través de la ràdio. Els infants es converteixen en «promotors de salut» en el seu territori.

Qui hi participa?

- Els infants de nou escoles de la ciutat.
- El professorat d'aquestes nou escoles.
- L'Equip Municipal de Prevenció.
- La ràdio local.

Com ho fem?

Al començament de curs es crea un grup de treball per definir el compromís de cada centre, la disponibilitat de la ràdio, el sistema de

coordinació i la planificació del calendari. Cada centre fa una proposta de continguts, tria el conte més adient per introduir el tema i elabora un guió que s'enviarà prèviament a la ràdio. L'Equip Municipal de Prevenció recull les propostes dels centres i coordina les accions amb la ràdio local. De gener a juny, cada divendres un grup d'infants per escola participa en el programa de ràdio, dinamitzats per la presentadora de Tarragona Ràdio, amb el suport de l'equip tècnic de l'emissora.

Els infants ens ho expliquen (extret del programa de ràdio corresponent al CEIP Mediterrani)

Conte triat: *Els lavabos espatlats*. Els protagonistes de *l'Aventura de la Vida* fan valer el dret de totes les persones de l'escola a tenir vàters nets.

La finalitat és transmetre als infants que han d'expressar-se amb claredat i de manera apropiada sobre el que senten, pensen o necessiten: fer front a les pressions socials, negociar condicions, dir no

34 Experiències d'aprenentatge-servei

i demanar ajut en moments de necessitat. Objectiu: *comunicar-se assertivament*.

Mestre: –El tema el van triar i diagnosticar ells, sabien perfectament quins problemes d'higiene té l'escola.

Nena: –... a la nostra escola els lavabos estan bé però els patis estan plens de brossa que ens tiren de fora i hi ha nens i nenes que no fan servir les papereres.

Nen: –Primer vàrem fer un estudi de la situació amb fotografies per poder-ho explicar. Vàrem recollir tota la brossa possible i la vàrem reutilitzar per fer un collage.

Nen: –Alguns de nosaltres vigilem que la paperera estigui buida i canviem les bosses.

Nena: –Prenem nota de qui tira coses al terra i passem per les classes per explicar què volem aconseguir, com està la situació i demanar la col·laboració dels companys.

Nen: –Ens fem càrrec d'algun nen o nena que encara no ho fa bé i l'avisem de bones maneres perquè canviï la seva actitud.

Nena: –Hi ha coses que no depenen de nosaltres, com la neteja d'allò que llencen de fora. El 16 de desembre en l'Assemblea d'infants vàrem fer la demanda d'ajut i vàrem signar un compromís de col·laboració amb els responsables municipals.

Nena: –De moment ja han vingut uns senyors i han tret un munt de coses i els nens s'han tornat més endreçats. El pati sembla un altre.

Què hem aconseguit? Els adults valoren

«Per als nostres alumnes i per als professors ha estat i és una gran experiència. Hem treballat valors i continguts importants per a la vida, lligats a una pràctica diferent com és participar en un programa de ràdio. Però, a més, hem anat més lluny.

»El repte de l'any passat va ser que els alumnes inventessin el conte que serviria per conversar a la ràdio, i enguany aquesta experiència ha repercutit en la seva societat més propera: l'escola. Els alumnes de 6è han inventat uns contes que han explicat als alumnes més petits de l'escola: Educació infantil i 1r Cicle de Primària. Tots plegats aprenem i ens enriqueim.»

(Imma Fernández, La Salle Tarragona)

«Aquest és el segon any que la nostra escola, el CEIP La Floresta, participa en el programa que Tarragona Ràdio dedica a l'Aventura de la Vida. Participar en aquesta activitat no solament permet conèixer aquest mitjà tan proper al alumnes i alhora desconegut, sinó que també ens ha servit per a fomentar l'ús social del català.

»La realitat del nostre centre, situat als afores de Tarragona, fa que el català quedi reduït a l'àmbit escolar, ja que la gran majoria de les famílies del nostre centre són castellanoparlants o nouvingudes i desconeixen, quan arriben, la llengua catalana. Ens hem adonat que, en ocasions, el fet que els nostres alumnes només sentin el català a l'aula fa que es pensin que es tracta d'una llengua només parlada dins l'àmbit educatiu. El fet d'anar a la ràdio permet que els nostres alumnes gaudeixin expressant-se en català i els fa adonar que el català és una realitat que va més enllà de l'escola.»

(Marina Castellarnau Lladós, CEIP La Floresta)

«Considerem que és una experiència positiva per als nens, ja que no coneixen per dins aquest mitjà de comunicació. El fet de repetir-ho cada any, fa que tots la puguin gaudir i aconseguir així que hi hagi continuïtat. Els alumnes es van engrescar molt i els va fer sentir molt importants, ja que les seves idees es van poder sentir per la ràdio de la ciutat. A més, el fet d'escoltar el programa a la classe els va fer ser participants, i això és una manera de veure el procés des del començament a l'acabament.»

(Cristina Padrell, Escola Santa Teresa de Jesús)

«Valorem la nostra participació en el programa de la ràdio com una experiència engrescadora i molt motivadora per als nostres alumnes. A través de la ràdio, els nens i les nenes poden participar de manera activa i dinàmica, vivint en primera persona l'aventura de conversar i fer-se escoltar, tot esdevenint veritables protagonistes.»

(Mònica Tarifa, Escola Joan XXIII)

«Des de l'Equip Municipal de Prevenció de drogodependències, el programa a la ràdio ha estat la punta de l'iceberg pel que sempre hem treballat: la intervenció comunitària

»La prevenció de les drogodependències i la promoció d'hàbits saludables no es pot fer des del fons d'un despatx, ni tampoc des de les aules únicament: la prevenció és una qüestió de tothom. Cada individu forma part d'un punt nodal a la xarxa comunitària, aporta des

36 Experiències d'aprenentatge-servei

de la seva feina, activitats, actituds, serveis... que ben articulats, promouen de manera global actituds més saludables per a tothom. El fet de tenir un mitjà de comunicació que aglutina i es converteix en portaveu d'aquesta tasca ens ha facilitat molt les coses, servint-nos com a targeta de presentació del que sempre hem volgut: connectar el teixit social de la xarxa comunitària tarragonina sense oblidar-nos dels més petits.»

(Patricia Ros, Equip Municipal de Prevenció)

Creiem que el projecte de *Contes a la ràdio* ha representat un nou espai de participació, presència i col·laboració, on professionals de la comunicació, professorat, responsables municipals, agents socials i infants, han compartit un espai comú de conversa. Tanmateix, està sent una obertura cap a la comunitat, que complementa els aprenentatges escolars i contribueix a fomentar el compromís dels infants, amb si mateixos i envers els altres. Ha permès incorporar fonaments de la metodologia d'aprenentatge servei, i ha significat un replantejament del projecte inicial. Concretament, a Tarragona ciutat el programa de ràdio està generant el compromís dels infants i del seu professorat a afavorir entorns saludables per a tothom.

Experiència duta a terme per un grup d'estudiants d'ESO que consisteix a trobar i reciclar bicicletes en desús i oferir-les a qui les pugui aprofitar. L'article explica l'experiència pel que fa a les intencions, les accions concretes i els resultats.

Projecte bicicleta a l'ESO

A Granollers, a l'Escola Pia, un grup d'alumnes de 3r d'ESO protagonitzen d'una manera activa i reflexiva un projecte amb finalitats formatives i d'utilitat social que posa en joc sinèrgicament les seves capacitats i els recursos de la comunitat. Es vol col·laborar en la transformació de la realitat d'una comunitat de Nicaragua amb l'enviament de dues bicicletes reciclades al taller de tecnologia.

*Xavier Serra
i Segarra*

Premisses

Entrem al tercer trimestre, estem estudiant els engranatges en el context de les màquines simples. Ens trobem en un crèdit comú de tecnologia i per portar a terme els objectius de l'àrea disposem, a més del llibre de text i altres materials, d'algunes hores de taller i bastants hores d'aula. Entre els alumnes hi ha: els que es motiven fàcilment amb qualsevol proposta, els que mostren cansament i desinterès però estudiaran prou per passar l'examen i faran el projecte de taller, la maqueta d'un ascensor, per assolir la millor nota possible de procediments, i també hi ha els que s'exclouran i quedaran al marge de les activitats, alguns dels quals ja fa temps que van llençar la tovallola.

Fins aquí una fotografia de la realitat que es podria extrapolar a

38 **Experiències d'aprenentatge-servei**

altres àrees i cursos de l'etapa. Una fotografia, però, incompleta en l'apriorisme que fa referència als recursos de què disposem. Tenim un llibre de text, materials complementaris, un projecte de taller i unes hores programades de taller i d'aula. Però també disposem d'un grup de joves amb bones competències per al treball en equip i algunes capacitats que a l'escola encara no han pogut posar en pràctica, nois i noies capaços d'il·lusionar-se en un projecte col·lectiu amb sentit on puguin participar com a protagonistes. Comptem, també, amb la seva xarxa social, allò que anomenem contactes i que passa, en primer terme, pels amics i familiars. A més, disposem d'una comunitat en el sentit ampli, és a dir d'una sèrie d'institucions públiques, entitats socials, ciutadans del barri i la institució escolar.

I és clar que tot aquest potencial posat al servei d'un objectiu comú permet assolir objectius conceptuals i procedimentals, però també i sobretot objectius actitudinals. Permet dissenyar processos d'aprenentatge participatius on tothom pugui trobar el seu lloc i algú fins i tot hi pugui trobar una segona o tercera oportunitat per reenganxar-se al grup i a l'escola. Si, a més, aquest objectiu comú té ingredients d'alteritat i transformació social, els aprenentatges en valors i ciutadania hi tenen un bon terreny de joc.

De la teoria a la pràctica

El nostre projecte consisteix a trobar i reciclar bicicletes en desús i oferir-les a algun col·lectiu desafavorit que les pugui aprofitar. Ens mou la voluntat d'aprendre procediments de tecnologia d'una manera significativa i útil.

Per portar-ho a terme necessitem posar en comú els recursos amb què comptem i els que hem d'anar a buscar a fora. Això ens ajuda a identificar-nos com a col·lectiu amb un objectiu comú complex, fa visibles les capacitats individuals i ens porta a entendre que tot això no serà possible sense diàleg, implicació i reflexió en cada moment del procés.

Arribats a aquest punt ens agradaria explicar-vos la nostra experiència pel que fa a les intencions, les accions i els resultats:

Intencionalitat. El que volem

- *Fugir de l'assistencialisme establint un vincle emocional i d'igualtat amb els destinataris.*
Entreguem amb les bicicletes el «llibre del projecte». Això ens permet comunicar als que el rebran, la intencionalitat i la metodologia del projecte i, sobretot, compartir les nostres emocions i il·lusions. Es compon de fotos i textos en una llibreta de tapes sofertes. Les fotos mostren les nostres cares i les de l'escola. Amb els textos podem explicar els motius i les il·lusions i escriure com som i com vivim. Amb el mateix objectiu ens endinsem en la història i la geografia de Nicaragua per entendre la realitat que viuen els nostres companys de viatge en aquesta aventura. Veiem mapes i fotos i escoltem alguna cançó que parla de la revolució sandinista.
- *Transformar la realitat.*
Amb humilitat però «anant per feina». Amb objectius assolibles i amb intervenció directa i reflexiva en la realitat.

40 Experiències d'aprenentatge-servei

- *Definir objectius per poder avaluar.* Els més significatius són:
 - Fer un ús correcte d'eines específiques i estris de taller.
 - Desenvolupar capacitats organitzatives i de gestió en el treball amb l'equip de companys i amb el partenariat.
 - Entendre el funcionament dels engranatges (plats i pinyons) d'una bicicleta i de les seves característiques com a artefacte.
 - Conèixer el significat i utilitat de la solidaritat davant les desigualtats estructurals del món.
 - Conèixer la realitat social i cultural de les persones que rebran les bicicletes.
 - Practicar el treball col·laboratiu amb utilitat social.
 - Descobrir en la participació ciutadana i el compromís responsable una font d'enriquiment personal i una via per transformar i millorar la societat.
 - Desenvolupar capacitats morals i cíviques.
- *Gaudir aprenent.*

Treballant amb implicació, prenent decisions, amb la il·lusió de fer quelcom útil i amb sentit. Col·laborant en un projecte amb «valor afegit» que ens porta a aprendre per significació i no per obligació, segons la pedagogia activa de l'aprenentatge-servei.
- *Fer-ne difusió per motivar futurs participants i altres persones de l'escola.*

Volem aprofitar el potencial de transformació del *Projecte Bicicleta* per aportar idees en la millora de les pràctiques d'escola a partir de l'experiència. Els alumnes enregistren un vídeo amb les seves impressions per visualitzar-lo al claustre.

Passem a l'acció. Què ens cal i què fem

- *Trobar una realitat que puguem ajudar a transformar per millorar-la.*

Coneixem una comunitat al nord de Nicaragua, Pedania. Es tracta d'un assentament en precari d'una trentena de famílies desplaçades arran dels efectes de l'huracà Mitch. Als de Pedania els cal, entre d'altres, resoldre un problema de mobilitat. Sabem, perquè hi hem reflexionat, que la mobilitat ens fa més lliures i constitueix un element important en la nostra qualitat de vida. A més, l'ús de la bicicleta respon a criteris de sostenibilitat ecològica i econòmica, permetent abordar dos dels grans problemes dels països en vies de desen-

volupament. Apostem, doncs, per les bicicletes, en concret dues.

- *Una entitat social amb qui formar partenariat i que des del treball en xarxa ens permeti arribar allà on no podem.*

La parròquia Sant Joan Baptista de Bellvitge té, des de fa anys, un projecte d'intervenció a Betania. Cada estiu viatgen voluntaris a fer-hi tasques de suport comunitari i de seguiment de la construcció d'habitatges dignes. Ells són els encarregats de portar-hi les bicicletes i d'ajudar a establir les pautes d'ús comunitari.

- *Un expert en bicicletes que les pugui posar a punt.*
No tenim prou coneixements tècnics per arreglar les bicicletes. El propietari i mecànic de *Tandem Cicles* de Granollers ens ajuda facilitant eines i recanvis i guiant-nos amb ofici i paciència en dues sessions amb els alumnes a l'escola.
- *Ajudes puntuals per a problemes concrets.*
Aniran sorgint dificultats i reptes que ens portaran a buscar suport. Un pare que treballa en un taller de mecanització de peces arregla el grup de plats d'una de les bicicletes que estava trencat. Un

42 Experiències d'aprenentatge-servei

alumne dels PGS¹ de l'escola experimentat en el món del *tuning* pintarà una de les bicicletes.

- *Aportacions materials.*

Alguns alumnes i els seus familiars cedeixen bicicletes velles i recanvis.

Es contacta amb el Consorci de Residus del Vallès que col·labora des del primer moment i ens permet retirar bicicletes de la deixalleria de Granollers.

Desenllaç i valoració. El que ha esdevingut i el futur

Finalment aconseguim que arribin les dues bicicletes a Pedania. Estàvem preparats per a un final menys feliç ja que la incertesa de viure una realitat i no una ficció ens ha acompanyat durant tot el procés. Les cares d'alegria de les fotos que ens arriben i els comentaris dels voluntaris explicant l'interès despertat pel «llibre de projecte» ens deixen regust de feina útil i la sensació que quan en Miquel Martí i Pol diu «tot està per fer i tot és possible» es refereix, amb la humilitat i realisme que el caracteritzaven, també a això que hem compartit. Fruit de la reflexió constatem que els alumnes que esmentàvem a l'inici, amb més dificultats per a l'aprenentatge, han estat dels primers en involucrar-se de manera activa en el projecte. Ells valoren molt positivament tant l'oportunitat de ser importants com els aspectes formatius rebuts. De l'avaluació també es desprenen aspectes a millorar o canviar si volem seguir amb el *Projecte Bicicleta*. Alguns canvis necessaris afecten l'organització mateixa del centre i passen, creiem, per la realització d'un crèdit variable amb sessions de dues hores i treball en xarxa amb professors de diferents àrees. Des del testimoniatge dels participants, els alumnes del 3r D i jo mateix, podem assegurar que ha pagat la pena embarcar-nos en aquest projecte i que en volem més.

1. Programes de Garantia Social. Formació ocupacional adreçada a alumnes que no obtenen el graduat en ESO.

Experiència d'aprenentatge-servei que consisteix a rehabilitar pisos de persones que no tenen prou recursos per fer-ho elles mateixes. Escoltes Catalans duu a terme aquest projecte que s'aplica a Ciutat Vella de Barcelona.

«La Murga», deu anys rehabilitant pisos a Ciutat Vella

El projecte de «La Murga» és una experiència d'aprenentatge-servei que involucra joves d'agrupaments escoltes de tot Catalunya i persones del Barri Gòtic de Barcelona que es troben en situació d'exclusió social. L'experiència consisteix en un camp de treball on, durant cinc dies, els nois i les noies es dediquen a rehabilitar alguns pisos de persones que es troben en aquesta situació.

*Alba Vila
i Garriga*

Per comprendre al màxim aquesta experiència d'aprenentatge-servei, és del tot necessari conèixer Escoltes Catalans, perquè és l'entitat d'on ha sortit i on pertany el projecte.

Què és Escoltes Catalans?

Escoltes Catalans és una associació educativa juvenil. Tal com indica el seu nom, l'associació forma part de l'escoltisme i ja des dels seus inicis (1874) estableix com a principis bàsics la laïcitat, la co-educació i la catalanitat.

L'objectiu principal de l'associació és educar infants i joves perquè esdevinguin artífexs del seu propi desenvolupament, persones autò-

44 Experiències d'aprenentatge-servei

nomes, solidàries, responsables i compromeses. La finalitat d'aquest procés és la transformació del món, implicar-se en la vida col·lectiva, i interactuar amb altres agents educatius que també tinguin un paper en la construcció social.

Escoltes Catalans és una associació formada per una quarantena d'agrupaments escoltes que es troben repartits per tot Catalunya, i que, al seu torn, estan integrats per infants, joves i caps. Els caps, els joves responsables de l'educació d'infants i joves, duen a terme la seva tasca sense remuneració i viuen l'educació com un procés d'aprenentatge i de coneixement mutu mitjançant el qual contribueixen a transformar la societat.

El mètode educatiu utilitzat per Escoltes Catalans és la pedagogia de l'acció, l'aprendre fent, que es basa en la idea d'aprendre per l'observació, l'experimentació i l'activitat personal.

Objectius del projecte

Un cop explicats els principis fonamentals de l'associació, seria interessant veure en què consisteix el projecte i quins són els seus objectius. «La Murga», que és com s'anomena el projecte, ha centrat el seu treball en l'anomenat Quart món i va començar el 1995 com a fruit de la inquietud d'un grup de caps de l'associació que es van plantejar portar la solidaritat de l'escoltisme a l'àmbit del Quart món, concretament al districte de Ciutat Vella de Barcelona. Aquest projecte, com molts d'altres, tot i ajustar-se a la definició d'aprenentatge-servei, no ha estat definit com a tal fins ara.

El primer objectiu del projecte és contribuir a la millora de les condicions de vida de la població de Ciutat Vella, millorant l'habitabilitat dels pisos i fomentant la convivència entre els joves participants i els habitants dels domicilis al llarg de les tasques de rehabilitació.

El segon objectiu és sensibilitzar els joves d'Escoltes Catalans donant-los a conèixer les característiques i causes d'aquesta problemàtica i creant materials pedagògics per treballar-hi.

Finalment, l'objectiu fonamental del projecte és el foment de l'e-

ducació per a la transformació social, és a dir, fomentar la solidaritat, l'acció comunitària i la participació ciutadana entre els joves per estimular-los en la implicació i el compromís personals en la millora en les qualitats de vida de la població dels sectors més desafavorits.

Ara bé, com ho fem per assolir aquests objectius? Doncs bé, la metodologia desenvolupada per l'equip consisteix a fer un camp de treball durant cinc dies de Setmana Santa. Els participants del camp són joves de l'associació i la seva feina consisteix a rehabilitar pisos de persones que no tenen prou recursos per fer-ho elles mateixes.

Per tal de dur a terme aquesta experiència d'aprenentatge-servei falta la cooperació de quatre agents. Per una banda, els membres dels agrupaments escoltes; per una altra, els treballadors de Serveis Socials del Barri Gòtic; per una altra l'Ajuntament de Barcelona i, finalment, els habitants dels pisos.

La feina de cadascun dels agents és clara. Els joves dels agru-

paments són els que duren a terme les tasques de rehabilitació als habitatges; els treballadors de Serveis Socials són els que escullen els pisos on anirem a treballar d'acord amb el seu coneixement de les necessitats de la gent del barri; l'Ajuntament ens proporciona una escola on allotjar-nos durant els dies del camp de treball i, per acabar, els inquilins dels pisos ens permeten ajudar-los a tenir un habitatge més digne.

Preparatius i desenvolupament del camp de treball

Els preparatius del camp, però, comencen molt abans, concretament el primer trimestre del curs. La primera feina que fan els membres de l'equip de «La Murga» és reunir-se per organitzar-se i fer el calendari de les fases del projecte. Hi ha dos tipus de feina, una que és més aviat tècnica i una altra de pedagògica. Aquesta última consisteix a crear o recuperar material pedagògic d'altres anys per tal d'elaborar la formació que rebran els participants abans de dur a terme el camp de treball. Durant aquest primer trimestre s'obre el termini perquè els agrupaments interessats a participar-hi ho demanin i, un cop això està fet, ens reunim amb els caps (monitors) dels joves participants per tal d'explicar-los detalladament en què consisteix l'activitat. Seguidament els donem un dossier ple d'activitats relacionades amb la pobresa, la desigualtat i el Quart món. Es tracta que durant el segon trimestre duguin a terme les activitats amb els seus grups per tal de sensibilitzar els futurs participants sobre la realitat del Quart món. El fet de treballar el tema abans del camp de treball fa que el procés d'aprenentatge sigui molt més complet i permet que treguin molt més suc de l'experiència concreta del camp.

D'altra banda, les feines tècniques consisteixen bàsicament a posar-se en contacte amb l'Ajuntament per demanar algun equipament on allotjar-nos, i amb Serveis Socials per tal de decidir a quants pisos anirem en funció del nombre de participants que hi hagi.

Abans de començar el camp, ja només resta fer una jornada de formació amb tots els participants perquè es coneguin entre ells. Aquesta jornada és dedicada principalment al coneixement del Barri Gòtic i de la seva realitat social, cultural, econòmica... És molt útil

per veure quins són els elements que més han treballat durant el trimestre, la qual cosa permet que posin els resultats en comú.

Fins aquest punt podríem dir que els joves participants han començat la fase d'aprenentatge, però el servei no comença fins que no s'inicia el camp de treball. Durant els dies del camp, ens organitzem en grups, de manera que cada grup treballa en un dels pisos i establim una rotació per tal que cada grup pugui treballar en tots els pisos. Tot això ho fem amb l'objectiu que puguin viure el màxim d'experiències diferents.

Les primeres trobades amb els habitants de les vivendes sovint són una mica tenses, perquè no et coneixen i a vegades desconfien una mica. No oblidem que entra a casa un grup d'uns deu joves molt diferents d'ells, tant per l'edat com per l'origen social. La formació prèvia és clau per aconseguir una bona relació entre els joves i els inquilins, ja que fa possible que, quan els joves arribin al pis, ja estiguin informats de quina mena de situació es trobaran. Cal tenir en compte que la situació és xocant per a totes dues bandes. Els participants també se senten cohibits i, sovint, sorpresos pel mal estat de l'habitatge.

Un cop superats els primers contactes, ja no acostuma a haver-hi cap problema, els nois i les noies es dediquen a les feines de rehabilitació com netejar, rascar i pintar parets, llençar mobles vells i totes dues parts van agafant cada cop més confiança.

El procés d'aprenentatge

La feina feta durant el camp de treball produeix impacte tant a nivell individual com social. D'una banda, les idees dels nois i noies canvien i, de l'altra, els pisos on s'actua milloren força. Cal dir aquí que els inquilins dels pisos també pateixen canvis. Des de Serveis Socials sempre ens han dit que la tasca més important no és netejar pisos, sinó que el que ajuda més els seus habitants és veure com gent jove que no coneixen els fan un servei sense demanar res a canvi, xerren amb ells i els pregunten com estan. Això els fa valorar-se més a ells mateixos, perden la por a relacionar-se, s'animen i es cuiden més. Així, doncs, el servei no són només les tasques de rehabilitació, sinó també el tracte quotidià i la companyia als habitants dels pisos.

48 Experiències d'aprenentatge-servei

El procés d'aprenentatge i de transformació que pateixen els joves participants és molt important. Per començar, amb la formació prèvia adquireixen nocions sobre la pobresa, l'exclusió social, la desigualtat i la marginació, fenòmens que, fins llavors, la majoria de nois i noies només han vist de lluny. I la realització del camp de treball permet que vegin aquesta situació de molt a prop, que estableixin vincles amb persones que es troben en situació de pobresa i que les coneguin personalment, de manera que el fenomen de l'exclusió ja no els sigui llunyà i abstracte, sinó que tingui noms i cognoms. A més, aprenen a treballar en grup, a organitzar la feina, a ser respectuosos i solidaris amb els altres i a tractar amb gent molt diferent d'ells.

Duent a terme aquest tipus d'experiències t'adones de fins a quin punt és important poder viure personalment allò que t'expliquen i de l'enorme poder que tenen les experiències d'aprenentatge-servei a l'hora de treballar valors. Les valoracions dels participants així ho demostren: la majoria tornen a casa transformats, conscients de l'existència de tot un món que abans no veien i sensibles a una realitat que no coneixien. A molts se'ls desperta un esperit crític amb la desigualtat i una voluntat transformadora de la realitat. I, finalment, tots comparteixen la mateixa sensació: aquesta és una experiència que recordaran tota la vida.

Andrew Furco és el director del Service-Learning Research and Development Center de la Universitat de Califòrnia-Berkeley i un dels màxims exponents internacionals de l'aprenentatge-servei. Reproduïm l'entrevista que va concedir a Perspectiva Escolar durant la seva darrera estada a Catalunya.

Entrevista al Dr. Andrew Furco sobre l'aprenentatge-servei: l'impacte d'aquest enfocament innovador a l'educació i la seva importància a Europa*

Miquel Àngel Essomba.– Hauriem de parlar d'aprenentatge-servei o de servei-aprenentatge? Què en pensa?

Andrew Furco.– En certa manera, podem dir aprenentatge-servei, perquè és una metodologia per engrescar joves i persones més grans perquè aprenguin a través del servei. Es tracta de dur a terme un servei a la comunitat, en situacions socials on hi ha alguna necessitat que s'ha de satisfer. Hi ha una part educativa en aquest procés; s'aprèn d'una manera que és molt difícil de portar a l'aula.

I, ahora, amb l'aprenentatge-servei també aprenem a fer un servei. És possible que tinguem la voluntat de fer un servei o que hi vulguem contribuir d'alguna manera, però es necessiten habilitats, comprensió, la capacitat de moure't en una comunitat o en una situació que potser és molt diferent del que coneixem. De manera que penso que en realitat són totes dues coses.

* Traducció de l'anglès: *Blanca Rissech*

50 Experiències d'aprenentatge-servei

A més a més, en els diferents idiomes es tradueix de maneres diferents. A l'Argentina, per exemple, ho tradueixen com a «solidaridad», perquè la paraula «servei» té certes connotacions de «servei domèstic».

M. À. E.– *Aquestes activitats van dirigides a tots els estudiants o només als estudiants exclosos socialment, als més pobres?*

A. F.– Martin Luther King va dir que tots podem ser grans persones, perquè qualsevol persona pot servir. El servei és un concepte universal que iguala tothom, perquè tots podem aportar alguna cosa, siguem rics o pobres, grans o joves, amb talent o amb discapacitats. Tothom pot contribuir, sigui quina sigui la seva edat, capacitat o ambició. Veiem estudiants i joves de totes les comunitats oferint serveis. Té avantatges per a tothom, però són diferents.

Els estudiants pobres o que no tenen tants avantatges necessiten controlar la situació, necessiten sentir que tenen les atribucions del poder per canviar les coses. Aquesta sensació de tenir el poder i de ser el líder que tenen sobre la seva condició social els fa ser molt eficaços, sentir que poden controlar més la situació. Senten que han pogut aconseguir alguna cosa; deixen de banda aquella sensació d'impotència que sentien, perquè saben que poden sortir i canviar les coses, senten que tenen la força per fer-ho.

D'altra banda, pel que fa a les comunitats i als estudiants més privilegiats, molts d'aquests estudiants als Estats Units, i suposo que també a altres llocs, viuen en bombolles i no hi veuen més enllà del nas; pensen que la resta del món viu com viuen ells. No entenen les altres comunitats, no les coneixen. L'aprenentatge-servei els és útil (és útil per a tothom, però sobretot per a ells), perquè expandeix la seva visió, veuen que el món va més enllà del que coneixen.

M. À. E.– *Què no va bé, o més ben dit quins són els reptes o les coses que no funcionen exactament com un s'havia imaginat?*

A. F.– Els sistemes escolars normalment tenen un programa molt estructurat i el món no funciona segons l'agenda acadèmica. La gent normal no té tot l'estiu de vacances o totes les vacances de Nadal. Els

projectes duren un semestre i s'acaben amb el semestre. S'ha d'intentar integrar l'aprenentatge-servei en els dos móns.

Veiem molts projectes i experiències curtes d'aprenentatge-servei, però en realitat estem tractant temes socials de gran abast i hauriem de pensar com podem treballar amb organitzacions i institucions molt complexes per tractar aquests temes tan complicats, perquè l'aprenentatge-servei és només una part d'aquest esforç més important, i això s'ha de deixar molt clar. Un dels errors que cometem és que ens proposem dur a terme projectes molt ambiciosos. Crec que un dels grans errors és que els objectius que ens proposem són excessivament ambiciosos. Com més realistes siguem, millors relacions podrem establir amb la comunitat, i les podrem desenvolupar en el temps.

M. À. E.— Les activitats de servei, no les haurien de fer l'Administració o les organitzacions benèfiques? Quin és el paper de l'aprenentatge-servei dins del marc de les activitats voluntàries del país?

A. F.— Depèn del país. A l'Argentina, per exemple, els joves es consideren les persones que realment poden fer el canvi. Per tant, es donen poders als joves perquè vagin a la comunitat i facin el que cal fer. Aquesta és l'única manera de canviar la situació. El govern fa el que pot, però no n'hi ha prou.

A Anglaterra fan aprenentatge-servei perquè se senten molt implicats en el terreny comunitari pel que fa als assumptes polítics i públics. Ells tenen educació per a la ciutadania. Em sembla que vos-tès també volen incloure la ciutadania al pla d'estudis. En aquest cas, l'objectiu és diferent d'una acció benèfica. Té més a veure amb el fet que els joves tinguin més coneixement dels temes socials, perquè entenguin com funciona el govern, perquè sàpiguen que si volen canvis han d'aprendre a treballar amb els sistemes, a entendre'ls, a moure's entre els afers jurídics. I això és diferent.

Respecte a d'altres comunitats i països també es pot parlar de justícia social. Té més a veure amb el que està bé i el que està malament. Es tracta de veure les injustícies socials del món. El programa es basaria a saber on ocorren les injustícies i utilitzar l'a-

52 Experiències d'aprenentatge-servei

aprenentatge-servei per corregir les injustícies. Seria una agenda més activista.

M. À. E. – *Esmenti'm alguns autors sobre l'aprenentatge-servei. N'hi ha?*

A. F. – Ferrari, és clar. Parla de la noció de donar poders a la gent que pensa que no en té, del sentit de la comunitat i de treballar conjuntament, d'aquesta solidaritat, d'aquesta sensació de saber que pots canviar les coses i que per fer-ho has de pensar i de tenir la mentalitat de voler millorar les coses i de comptar amb els altres per aconseguir-ho d'una manera prudent. Crec que ha tingut una gran influència.

Pel que fa més específicament a l'aprenentatge-servei, admiro les obres de Dwight Giles i Janet Eyler. Són dos investigadors i experts dels Estats Units que van fer molts estudis amb més de mil estudiants que demostren que l'aprenentatge-servei és un procés transformador per als estudiants que l'estan fent. Van analitzar els aspectes problemàtics que van permetre que aprenguessin. El seu llibre va ser essencial per introduir l'aprenentatge-servei a l'educació als Estats Units.

Em fascina la feina de Richard Battistoni. Parla de la responsabilitat social, però m'agrada perquè l'analitza des d'una perspectiva filosòfica, en un marc conceptual. L'obra de Battistoni és molt important per aquest enfocament filosòfic i perquè tracta l'aprenentatge-servei com si fos una disciplina. Mostra com les diferents disciplines, sobretot en l'educació superior, s'atribueixen diferents raons per les quals fan aprenentatge-servei. Un aspecte és la democràcia, que forma part d'aquell conjunt del qual parlava, perquè els joves es comprometin més en temes polítics, de justícia social, d'obres benèfiques. També diu que els experts en ciències polítiques solen fer aprenentatge-servei com a part de la democràcia. L'enfocament filosòfic ens ajuda a entendre l'aprenentatge-servei en diferents contextos.

M. À. E. – *I quines són les diferències principals de les diferents comunitats d'aprenentatge per als estudiants?*

A. F. – Aprenem més de les xarxes socials que són importants en

l'aprenentatge i aquesta és una eina d'aprenentatge molt poderosa per fer xarxes entre iguals, per a l'aprenentatge en cooperació, perquè els estudiants participin amb coetanis en diferents processos, puguin veure els temes des de perspectives diferents i puguin debatre i reconsiderar les nocions individuals. El component de reflexió de l'aprenentatge-servei permet que ocorri el debat. La noció de fer servei amb els altres i de crear una unitat de col·laboració és una part molt important de l'experiència de l'aprenentatge-servei.

Es tracta també de xarxa social de la comunitat d'aprenentatge, perquè parlem de diferents perspectives sobre com tractar temes de medi ambient, o del que sigui el servei, i de com la gent aporta les diferents experiències. Això és el que converteix l'aprenentatge-servei en una bona experiència.

M. À. E.– Què pensa que diran en el futur els investigadors de l'àmbit educatiu i els estudiants sobre l'aprenentatge-servei?

A. F.– Espero que diguin que és una eina útil per potenciar l'aprenentatge i ampliar l'horitzó dels nostres joves. El que crec que serà el llegat de l'aprenentatge-servei, pel que he vist viatjant per tot el món i amb el que aprenc sobre l'aprenentatge-servei als diferents països, és que no és només un enfocament universal, sinó també un agent unificador, perquè reuneix gent amb punts de vista molt diferents sobre un tema en comú, reuneix diferents institucions i entitats d'una comunitat (organitzacions, escoles i administració local), reuneix joves i grans, reuneix en l'àmbit educatiu diferents disciplines. O sigui que crec que l'aprenentatge-servei en el futur es considerarà com una manera de fer-nos treballar tots plegats en un tema comú, en comptes de centrar-nos en les nostres diferències.

M. À. E.– Quins tres elements destacaria a l'hora de parlar amb

54 Experiències d'aprenentatge-servei

un/a docent, per convèncer aquella persona de començar a utilitzar processos d'aprenentatge-servei?

A. F.— És una bona pregunta, perquè els professors són molt reticents a adoptar l'aprenentatge-servei, per diversos i bons motius, com «ara falta de temps per cobrir tot el programa», etc. Per tant, una de les coses que s'ha de fer amb els professors és vincular l'aprenentatge-servei al material que han de tractar. No és un projecte; és una pedagogia, és una manera d'ensenyar. Amb tota la recerca que s'ha fet, ara sabem quines són aquestes bones pràctiques: participació activa dels estudiants en el procés d'aprenentatge, vinculació de nous coneixements al que ja saben els estudiants, satisfacció dels estudiants, assoliment d'habilitats per part dels estudiants per poder pensar d'una altra manera, a un nivell superior, i moltes altres coses. O sigui que bàsicament s'ha de dir que és una bona pràctica d'ensenyament.

Hi ha moltes maneres d'aconseguir aquestes bones pràctiques d'ensenyament. L'aprenentatge-servei només és una manera d'assolir-les. El valor afegit que ens dóna és que no només s'ensenyà bé, sinó que també hi ha un bon canvi, una contribució a la comunitat. I això no només ajuda l'estudiant acadèmicament amb un bon ensenyament, sinó que també produeix un desenvolupament personal total de l'estudiant. Un dels resultats que observem als Estats Units és que els estudiants canvien les seves aspiracions professionals. Comencen a comprometre's més, veuen el que poden fer i canvien la seva trajectòria professional, veuen altres valors, etc. Aquests canvis són com efectes secundaris d'aquest mètode pedagògic. Els estudiants realment es comprometen més.

L'altra cosa que penso que ajuda a convèncer els professors és que tenim problemes amb la falta de compromís dels estudiants. Hi ha molts estudiants que deixen els estudis. Hem vist que l'aprenentatge-servei és una eina molt poderosa per motivar els estudiants a comprometre's en l'aprenentatge. S'interessen més en els materials, s'estan més temps fent els deures, hi ha més assistència quan es tracta l'aprenentatge-servei, els nois i noies van més a escola; o sigui que és una eina molt potent per fer comprometre més els estudiants i, en conseqüència, el resultat dels estudis és millor.

M. À. E.— *Quin hauria de ser el paper de l'Administració i de*

la comunitat a l'hora d'aplicar les accions de l'aprenentatge-servei? Quina hauria de ser la seva funció específica?

A. F.– Crec que una de les funcions hauria de ser compensar els professors, proporcionar centres per als professors i representants de les escoles, perquè puguin fer la seva feina. Es tracta de proporcionar oportunitats perquè la gent jove aprengui fora de la classe. No tot l'aprenentatge s'ha de fer a la classe. Els estudiants aprenen en tota ocasió i com més experiències d'alta qualitat d'aprenentatge puguem proporcionar-los fora de la classe millor. Es tracta de cultivar la relació amb la comunitat per reforçar la qualitat i el paper coeducatiu que tenen els socis de la comunitat. No estem fent un servei a la comunitat, sinó que treballem amb la comunitat, identifiquem els problemes amb la comunitat i ells també són part del procés educatiu dels estudiants. Els membres de la comunitat tenen coneixement, experiència i saben moltes coses per educar els nostres joves. Poden treballar amb els professors per potenciar l'experiència dels estudiants, de manera que tenen un paper coeducatiu molt important.

M. À. E.– *Totes les escoles, tot el sistema educatiu hauria de participar en l'aprenentatge-servei?*

A. F.– Aquesta és una pregunta que m'han fet moltes vegades i que he respost de manera diferent al llarg dels anys. Solia dir que sí, però no només volem aprenentatge-servei; volem aprenentatge-servei d'alta qualitat, perquè si l'actitud no és la correcta podem fer més mal que bé. Si no tenim l'actitud apropiada o si els estudiants se sotmeten a experiències per a les quals no estan preparats, pot ser una experiència perjudicial. Per tant, volem un aprenentatge-servei d'alta qualitat. A més a més, quan demanem als estudiants que facin aprenentatge-servei, no ho veuen com una experiència; s'ho prenen com uns deures que han de fer per a la classe. Diuen: «Oh, he de fer l'exercici d'aprenentatge-servei.»

Penso, doncs, que l'objectiu no és fer aprenentatge-servei, sinó utilitzar-lo per aconseguir altres objectius. Per tant, hem de començar dient: «Què vull aconseguir? Com pot ajudar-me l'aprenentatge-servei? Quines altres maneres hi ha d'aconseguir el meu objectiu?» Ha de ser una eina. L'objectiu és l'experiència amb la comunitat i no pas l'aprenentatge-servei.

M. À. E.– *Què em pot dir de la formació del professorat? Quins són els temes clau en la formació?*

A. F.– L'aprenentatge-servei és vist com un fenomen molt abstracte pels professors que no el coneixen. El que ajuda molt és fer que els membres del professorat facin un projecte de servei, perquè puguin entendre què pot sentir un estudiant quan va a una comunitat o a l'administració local. En segon lloc, això no és només una qüestió de fer experiències. Això és una qüestió d'establir relacions amb els membres de la comunitat per poder mantenir l'activitat i tractar el problema, perquè els temes socials no només se solucionen en un semestre. A vegades, es necessiten molts semestres i anys i tot per solucionar-los. L'objectiu, doncs, és intentar establir un vincle entre els membres del professorat i de la comunitat per desenvolupar relacions i dir: «En els propers cinc anys, el que volem aconseguir és això. I amb el curs que ofereixo és com els meus estudiants poden contribuir a assolir aquest objectiu». Aquesta és la relació que s'hauria d'establir, segons la nostra experiència.

M. À. E.– *Pel que fa a l'educació europea, i comparada amb la dels Estats Units en relació amb l'aprenentatge-servei, què en pensa?*

A. F.– Amb l'aprenentatge-servei, si tinc en compte el que passa a Anglaterra, Irlanda, Alemanya, aquí a Espanya i a d'altres països, i les conclusions de la Conferència Europea de Serveis Socials de fa un parell d'anys, trobo que el context cultural i els enfocaments educatius es basen molt en la classe, en una mena de concepte de classe oberta. Així, crec que el context cultural i el sistema educatiu faran que l'aprenentatge-servei evolucioni de diferents maneres als diversos països. Si el context cultural ha de determinar què vol dir servei i què qualifica el servei, i el context educatiu ha de definir què són l'ensenyament i l'aprenentatge, aquests dos contextos hauran de confluir d'una manera o altra i definir l'aprenentatge-servei de maneres diferents. Penso que és això el que passarà.

M. À. E.– *Una última pregunta. Què ha après vostè de l'aprenentatge-servei?*

A. F.– Doncs, que vagi on vagi veig que les coses són diferents,

però que tots som iguals. Tenim la mateixa necessitat de fer del món un lloc millor; tots volem treballar amb altres persones. Quan veiem patiment, tots volem fer-hi alguna cosa; quan veiem que hi ha problemes, tots volem participar en la seva resolució; i quan veig que els joves volen arribar a ser capaços de poder fer alguna cosa, penso que l'aprenentatge-servei és molt universal. Estic aprenent que, en certa manera, som tots molt semblants, molt més del que em pensava. El nostre sistema educatiu canvia molt ràpidament en certs aspectes i molt lentament en d'altres, perquè el món que ens envolta també està canviant molt. Cada cop som més globals i això fa que les universitats i les escoles es vegin obligades a canviar. Haurem de canviar si volem educar bé els nostres joves i l'aprenentatge-servei pot ser un enfocament molt important en el futur per fer que les escoles siguin més efectives.

Bibliografia complementària*

**Biblioteca
Rosa Sensat**

Articles publicats a *Perspectiva Escolar*

- CHIVITE, Jesús. «Experiència escolar “Els ocells del pati”». En: *Perspectiva Escolar*, núm. 268 (octubre 2002), p. 57-64
- «Educació per a la ciutadania» [Diversos articles]. En: *Perspectiva Escolar*, núm. 270 (desembre 2002), p. 2-38
- GALVE, Pilar; SERRANO, Fermín. «La Savinosa: projecte de rehabilitació a la zona de llevant de Tarragona». En: *Perspectiva Escolar*, núm. 249 (novembre 2000), p. 77-81
- PALLARÉS PORCAR, María Rosario; FERNÁNDEZ AMIGO, Joaquín. «Experiència intergeneracional». En: *Perspectiva Escolar*, núm. 241 (gener 2000), p. 59-63

Articles

- BOIXADER, Agnès; LLORENTE, Isabel. «La diversitat des de l'acceptació. Pros i contres». En: *Guix*, núm 300 (desembre 2003) p. 60-65
- BOSCH, Carme; BATLLE, Roser. «Proyectos para mejorar la ciudadanía». En: *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 357 (mayo 2006), p. 64-68
- «Ciudadanía y educación» [Diversos articles]. En: *Revista de educación*, núm. extraordinario (2003)
- «Educación para la ciudadanía» [Diversos articles]. En: *Aula de innovación educativa*, núm. 129 (febrero 2004), p. 39-72

* Selecció de documents que podeu trobar a la biblioteca de Rosa Sensat.

- «El aprendizaje-servicio» [Diversos artículos]. En: *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 357 (mayo 2006), p. 56-87
- «Educación para la ciudadanía» [Diversos artículos]. En: *Aula de innovación educativa*, núm. 129 (febrero 2004), p. 39-72
- «Educación para la ciudadanía» [Diversos artículos]. En: *Organización y gestión educativa*, núm. 2 (marzo/abril 2005), p. 13-35
- «Estratègies per a la participació social» [Diversos artículos]. En: *Educació social*, núm. 30 (maig/agost 2005), p. 17-79
- MUÑOZ GARCÍA, Álex; MARTÍN GARCÍA, Xus; PUIG ROVIRA, Josep M. «Siete ejemplos para visualizar el aprendizaje-servicio». En: *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 357 (mayo 2006), p. 70-79
- PUIG ROVIRA, Josep M.; PALOS RODRÍGUEZ, Josep. «Rasgos pedagógicos del aprendizaje-servicio». En: *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 357 (mayo 2006), p. 60-63
- VILA, Núria. «Cooperación e intercambio con América Central». En: *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 333 (marzo 2004), p. 33-35

Llibres

- Aprenentatge servei: educar per a la ciutadania*. Puig i Rovira, Josep M. Barcelona: Octaedro, 2006
- La construcción de la ciudadanía en el siglo XXI*. Mercedes Oraisón (coord.) Barcelona: Octaedro-OEI, 2005 (Educación en valores)
- DEWEY, John. *Democracia y educación: una introducción a la filosofía de la educación*. Madrid: Morata, 1995 (Pedagogía)
- Experiències d'Aprenentatge-Servei*. Xus Martín, L. Rubio (coords.). Barcelona: Octaedro: Fundació Jaume Bofill, 2006
- Formación ética y ciudadana: un cambio de mirada*. Gustavo Schujman (coord.). Barcelona: Octaedro-OEI, 2004 (Educación en valores)
- Gobierno local y educación: la importancia del territorio y de la comunidad en el papel de la escuela*. Joan Subirats (coord.). Barcelona: Ariel, 2002
- ROCHE OLIVAR, Robert; SOL, Neus. *Educación prosocial de las emociones, valores y actitudes positivas: para adolescentes en entornos familiares y escolares*. Barcelona: Blume, 1998
- SCHNAPPER, Dominique. *Què és la ciutadania? Els drets i deures de la convivència cívica*. Barcelona: La Campana, 2003
- TAPIA, María Nieves. *La solidaridad como pedagogía*. Buenos Aires: Ciudad Nueva, 2000

Recursos electrònics

«L'aprenentatge-servei com a pràctica d'educació en valors» [Diversos articles]. En: *Senderi*, núm. 21 (abril 2005)

<http://www.senderi.org/butlleti.php?num=21> [consulta 23 d'abril de 2007]

TAPIA DE BASÍLICO, María Nieves. «Aprendizaje servicio en Argentina» (en col·laboració con María Marta Mallea). En: *Servicio cívico y voluntariado. El servicio cívico y el voluntariado en el siglo XXI*

<http://www.service-enquiry.co.za> [consulta 23 d'abril de 2007]

TRILLA BERNET, Jaume. *Aprenentatge servei i educació en el lleure*.

Accés lliure: <http://www.aprenentatgeservei.org> [consulta 23 d'abril de 2007]

Webs

<http://www.aprenentatgeservei.org>

Es la pàgina web del centre Promotor d'Aprenentatge-Servei a Catalunya. Els seus objectius són facilitar eines teòriques i pràctiques per al desenvolupament i l'implementació de projectes APS, difondre les bones pràctiques a través d'un banc d'experiències, facilitar contactes i afavorir la vinculació a la xarxa de l'Aprenentatge-Servei

<http://me.gov.ar/edusol>

Lloc web del Programa Nacional de Educación Solidaria del Ministerio de Educación de Argentina. Inclou documents teòrics per a la reflexió, materials per a la formació de mestres i professors, experiències del país i una agenda del programa. A l'apartat de «Publicacions» es poden descarregar mòduls de formació per als professors i també les actes del Seminario Internacional que se celebra tots els anys des de 1997.

<http://www.nylc.org>

Pàgina oficial del Natinal Youth Leadership Council, organització que desenvolupa programes de aprenentatge-servei als Estats Units. La web inclou informació sobre programes i experiències d'APS, materials de formació i enllaços.

LLIBRES D'EDITORIAL GRAÓ

COM ABORDAR ELS PETITS I ELS GRANS CONFLICTES QUOTIDIANS

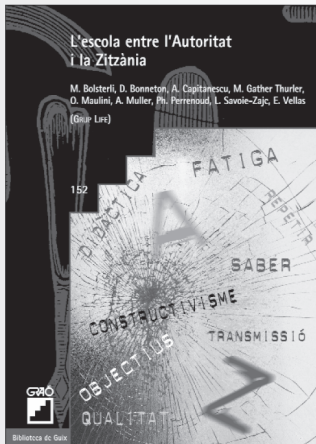
Què puc fer?

MIGUEL C. MARTÍNEZ LÓPEZ

Existeixen diverses raons per llegir aquest llibre: una, que has de ser mare o pare i vols fer-ho bé des del principi; una altra, és que tens problemes amb el comportament d'un fill que es podria qualificar de desobedient, reptador, capritxós, ploroner o insuportable... Hi ha més raons per llegir aquest llibre i per a qualsevol et resultarà útil. En favor seu podem dir que intenta unir teoria i pràctica. D'una banda, es basa en un conjunt d'investigacions relacionades amb la intel·ligència emocional i, de l'altra, recull una llarga i estreta experiència de contacte amb els nens. Llegir aquest llibre t'anirà bé (encara que el comportament del teu fill i la teva relació amb ell siguin bones).

L'ESCOLA ENTRE L'AUTORITAT I LA ZITZÀNIA

M. BOLSTERLI, D. BONNETON, A. CAPITANESCU,
M. GATHER THURLER, O. MAULINI, A. MULLER,
PH. PERRENOUD, L. SAVOIE-ZAJC, E. VELLAS, (GRUP LIFE)

Enmig de la polèmica entre innovadors i reformistes, l'escola és objecte d'enfrontaments intensos. Els «antipedagogs» denuncien les reformes. Tenen dret a fer-ho. Però això no vol dir que no ens dolgui profundament que el seu conservadorisme ni tan sols tingui en compte els coneixements procedents dels moviments pedagògics i de la investigació en educació. El fet d'afirmar que n'hi ha prou de basar la transmissió de coneixements en un domini de les disciplines i una autoritat ferma, demostra un menyspreu absolut de la realitat.

132 PÀGS. 12,00 €

VISITEU EL NOSTRE CATÀLEG A WWW.GRAO.COM

C/ Francesc Tàrraga, 32-34
08027 Barcelona

Tel.: 93 408 04 64
www.grao.com graeditorial@grao.com

Experiència sobre la coordinació entre un centre de primer cicle d'educació infantil i el segon cicle d'un CEIP a través del treball de l'alimentació, mitjançant una sèrie d'activitats on participen tant els infants com les famílies.

L'alimentació, un treball en comú

*Equip de mestres d'educació infantil del CEIP Andreu Castells**

Equip de mestres del CEIF Andreu Castells

El Centre d'Educació Infantil i Familiar (CEIF) Andreu Castells és un centre de primer cicle d'educació infantil creat fa poc al costat del Centre d'Educació Infantil i Primària (CEIP) Andreu Castells de Sabadell. Aquesta situació ens va brindar l'oportunitat de fer un treball conjunt per intentar seguir una mateixa línia educativa.

Es va creure que la millor manera era fer-ho a través del treball dels hàbits i de l'autonomia dels infants. En concret ens vam basar en el tema de l'alimentació, l'hàbit d'esmorzar... Es van buscar diferents activitats per treballar-ho, sempre tenint en compte les edats dels infants.

Per iniciar aquest projecte es va engegar un assessorament comú entre les mestres del primer i el segon cicle d'educació infantil conduït per Silvia Blanch (professora de la UAB).

* Format per: Carla Cercós, Vanessa Gil, Rosa Fernández, Isabel Massó, Raquel Pérez i Silvia Llongueras.

L'activitat es va dur a terme durant el segon trimestre. En el curs 2005-06 es va treballar, sobretot, durant el mes de març, però al llarg del curs hi va haver un seguiment del procés. Aquest va ser el primer dels molts anys que es vol que duri aquest treball. Els objectius que ens proposàvem amb aquesta experiència eren:

- Treballar l'hàbit de l'esmorzar seguint una mateixa línia perquè vegin la importància de l'alimentació, de menjar variat amb una actitud correcta.
- Fer prendre consciència a les famílies de la importància d'una dieta variada i equilibrada.
- Dinamitzar la relació i el treball entre les dues escoles.

Una vista de l'exposició (les rutines)

- Reconèixer les possibilitats del propi cos: el sentit del gust.
- Reconèixer diferents aliments, el seu vocabulari, les característiques...

Activitats conjuntes

Per tal que les famílies s'adonessin d'aquest treball conjunt i d'aquesta coordinació entre les dues escoles es van fer diferents activitats.

1. Setmana de l'esmorzar

Després d'introduir el tema de l'alimentació (què mengem, com mengem, què ens agrada més, mengem variat?...), amb els infants de les dues escoles fem la setmana de l'esmorzar comú: cada dia se'ls demana que portin una cosa concreta d'esmorzar, dilluns, entrepà; dimarts, fruita; dimecres, làctic; dijous, entrepà d'embotit i divendres, dolç. Amb això es pretenia que s'adonessin, tant els nens i nenes com les famílies, de la gran varietat d'esmorzars que poden portar i que no cal menjar cada dia el mateix. En les setmanes següents es va observar un canvi en el seu esmorzar, perquè la majoria ja portava més varietat, i algunes famílies fins i tot seguien el mateix ordre cada setmana. A més, amb aquesta activitat les famílies van començar a veure, d'una manera clara, que hi havia un lligam entre el CEIF i el CEIP.

2. Exposició

Un cop acabades les activitats sobre l'alimentació es va fer una exposició itinerant (primer es va exposar al CEIP i

64 Alimentació i salut

després al CEIF). S'hi exposaven les fotos de les diferents activitats i de l'hàbit de l'esmorzar, articles relacionats amb l'alimentació, receptes de cuina senzilles (dutes a terme al taller de cuina), alguns dels treballs que s'havien fet: la piràmide dels aliments, la roda dels aliments, estampacions fetes amb diversos aliments...).

3. Xerrada

Per acabar aquest treball es va convidar les famílies de les dues escoles a una xerrada al CEIP, a càrrec de Ramona Gelabert, de Promoció per a la Salut de l'Ajuntament de Sabadell. S'hi van tractar temes relacionats amb la importància d'uns bons hàbits alimentaris, com també es va intentar donar resposta a les múltiples demandes de les famílies respecte als problemes en què es troben a l'hora de donar de menjar als seus fills i filles. El que es va deixar clar és que no hi ha una solució màgica per resoldre tots aquests conflictes, sinó que és un hàbit que s'ha de treballar dia rere dia, tant a l'escola com a casa.

Altres activitats del projecte

1. Què porto per esmorzar? Des de la setmana anterior al començament del projecte en el CEIP, els alumnes es van fixar en el seu esmorzar i cadascú mirava si portava fruita, entrepà o un dolç. Cada nen o nena ho va deixar plasmat en un mural o en una graella individual, segons l'edat, i s'anava analitzant al llarg de la setmana quins esmorzars predominaven i si varia-

ven gaire. Aquesta activitat es va dur a terme cada dia mentre va durar el projecte i es va veure un canvi important respecte a la varietat dels esmorzars des del començament fins al final de l'experiència.

2. El gust. A tots el cursos es va treballar el sentit del gust partint de diverses activitats, des de tastar diferents aliments amb gustos molt característics que havien d'identificar, fins a saber analitzar «m'agrada» o «no m'agrada».

3. Classificació dels aliments. Al CEIP es va fer una roda dels aliments basada en els seus colors: una bona alimentació equilibrada i variada ha de contenir aliments de tots els colors. Al CEIP, en canvi, es va fer una piràmide dels aliments, on es classificaven pels seus components i segons la quantitat que el nostre cos en necessita.

4. Un bon menú. En alguns cursos del CEIP van redactar diferents menús, on havien d'escollir què hi pot haver en un primer plat, en un segon, en unes postres i què hi pot haver de beguda, a través d'imatges dels catàlegs de supermercats.

5. Cuina. En el taller de cuina del CEIP, s'hi van preparar diferents plats amb diversos tipus d'aliments. En aquest taller, també s'hi tasten els ingredients i se separen segons si els agraden o no. Al CEIP van preparar algun berenar tots junts.

6. Activitats plàstiques. En els diferents cursos van estampar amb fruites i verdures, van pintar amb xocolata o cacau i van fer altres treballs plàstics aprofitant aliments.

Què porto per esmorzar?

7. Xerrades. A tots els cursos, s'hi han fet xerrades per parlar de la importància de menjar sa i variat.

8. S'han anat treballant els hàbits (higiene, postura...) a l'hora dels àpats, aprofitant les hores d'esmorzar i a través del joc simbòlic.

9. Experimentem. S'ha experimentat amb pasta cuïta, s'han manipulant aliments, plantat llenties, jugat amb fruites i verdures, amb xocolata...

Valoració del projecte

La valoració general del projecte ha estat molt bona, perquè en alguns casos hi

ha ajudat el fet que des de casa es vegi la importància de menjar equilibradament i no només allò que els nens i les nenes volen menjar. També ha ajudat molt a estrènyer el lligam entre els dos col·legis i ens ha fet plantejar com treballem certs hàbits a les dues escoles per tal de seguir totes dues una mateixa línia. Finalment, les famílies s'han adonat d'aquest lligam, que abans no era tan visible, i han facilitat, encara que sigui una mica, a fer el salt del primer al segon cicle d'educació infantil. Per això es continuarà treballant aquest projecte els cursos propers, actualitzant-lo i revisant les activitats i actuacions. Per exemple, aquest curs hem introduït un esmorzar conjunt amb els infants de les dues escoles per tal d'establir un vincle entre les criatures de les dues escoles i també afavorir una mica més l'adaptació del pas d'una escola a una altra.

D'altra banda, l'exposició va ser tot un èxit, fins al punt que des del CAP del barri es va demanar de muntar-la al seu centre.

Aquest projecte i assessorament no només ens ha ajudat a treballar l'alimentació, sinó que ha ajudat a fer que les dues escoles es coordinin més en diversos àmbits.

Actualment, continuem amb l'assessorament amb la programació d'altres experiències per dur a terme entre les dues escoles.

Els autors expliquen com es va aconseguir que la biblioteca de l'escola Dr. Fleming, on hi ha una gran diversitat cultural dels alumnes, pogués estar oberta dins i fora de l'horari escolar, i les estratègies i activitats que es van dur a terme per fomentar la lectura en els alumnes.

Com fomentar la lectura

Tertúlies literàries dialògiques per a nens

Belinda Siles Sancho

Cap d'estudis de l'escola Doctor Fleming de Viladecans «Comunitat d'aprenentatge».
Membre de la tertúlia literària dialògica infantil

El centre Doctor Fleming està situat a Viladecans, a la comarca del Baix Llobregat, en el barri de Can Palmer. L'escola és d'una línia i té un alumnat de gran diversitat cultural (autòctons, gitanos, àrabs, xinesos, romanesos, pakistanesos). El nivell sociocultural de les famílies és, en general, baix. Teníem dificultats per aconseguir superar tant el fracàs escolar com els problemes de convivència i això ens va portar a transformar el centre en una **comunitat d'aprenentatge**. Arran d'aquesta transformació social i cultural de l'escola i del seu entorn per arribar a la societat de la informació per a tots els alumnes, tota la comunitat educativa (familiars, mestres, altres professionals que intervenen en el centre, associació gitana, associació de veïns, Ajuntament i, sobretot, els alumnes) vàrem somiar com volíem el centre i l'ensenyament. Un dels

somnis principals tenia relació amb la biblioteca del centre: desitjàvem que aquell espai que el curs 2001-02 era gran, maco, ben dotat (enveja de molts centres) i que tenia molts llibres i molta pols (no pel poc ús, sinó perquè no s'hi neteja), fos un dels punts fonamentals de la transformació. En definitiva, demanàvem una biblioteca viva, oberta, interactiva i capaç d'ajudar els alumnes en els aprenentatges escolars.

Una comissió de treball mixta (sorgida arran de l'assemblea del somni) va començar a treballar sobre com es podia aconseguir. El primer que vàrem fer és reflexionar i documentar-nos sobre com podíem fomentar la lectura en els nostres alumnes. Aquestes són les nostres reflexions.

El Consell superior d'avaluació del sistema educatiu diu textualment: «L'hàbit de la lectura, feta per plaer, amb finalitat recreativa, és un dels aprenentatges més valuosos que es poden assolir en l'educació primària.» (*L'avaluació de l'Educació Primària*, 2003) Aquests és el desig de molts familiars i educadors, que intenten cada dia que els nostres joves siguin «lectors», difícil empresa, si tenim en compte que vivim en una societat predominantment audiovisual i que el nen és atret més fàcilment per una imatge que per la lletra impresa.

No existeix cap recepta màgica que ens ajudi a afrontar aquest repte, però sí que hi ha estratègies a seguir per, com a mínim, intentar-ho:

68 Experiència

- El nen ha d'escollir històries, contes, etc. (primer s'han de fer treballar les orelles).
- El nen ha de veure llegir. S'ha de predicar amb l'exemple (ningú no practica res si no té exemples a seguir).
- S'ha d'anar introduint a poc a poc la bona literatura i enriquint el llenguatge oral.
- S'ha de tenir proximitat amb els llibres. Apropem els infants als «santuaris» dels llibres: casa, escola, biblioteques, llibreries, etc.
- Per tant, per llegir s'ha de: veure-ho fer, practicar, voler i saber-ne.

Què és la lectura? És l'acció de llegir i cada una de les possibles interpretacions que ofereix un text.

- No hem d'oblidar que és un instrument indispensable per inserir-nos en la societat on vivim, cada cop amb més diferències socioculturals.
- Un instrument que ajuda a superar l'exclusió social.
- Una conversa amb tots els homes i dones interessants que podem conèixer.
- Un pont entre la ment, la intel·ligència, la imaginació i el llenguatge.
- Un viatge que no podem fer tots sols. Com diu Roser Ros: «No hi ha cap espectacle més bonic que la mirada d'un nen que llegeix.» (Roser Ros, «Any del llibre, i la lectura, cada dia fos el 2005», a *Guix*, núm. 318, octubre, 2005)

Si entenem la lectura com s'exposa en el paràgraf anterior, no podem carregar tota aquesta tasca a un professor, a uns quants

professors: ha de ser tota la comunitat educativa la que vetlli perquè s'introdueixi la lectura de manera natural i educativa.

En aquests moments en què ens trobem de ple en la societat de la informació, necessitem que la nostra joventut sigui lectora i llegidora crítica. Actualment tenim accés a totes les informacions, a les nostres mans tenim la biblioteca més gran del món: Internet. Podem consultar tot el que volem: bo, dolent, «allò que farà que un adolescent faci o deixi de fer»; per això és tan important educar per llegir, per classificar i seleccionar la informació, és a dir, formar lectors crítics, cosa que és la clau de la ciutadania activa.

Segons Daniel Pennac, escriptor francès autor del llibre *Com una novel·la*, la lectura no té res a veure amb l'obligació, i sí, tot a veure, amb el fet voluntari i conscient: un cop els alumnes caiguin en el «vici» de la lectura, seran presos d'una addicció insuperable només corregible per l'exercici continu d'aquesta lectura. Si a l'escola, al barri, a la ciutat aconseguim crear lectors, no farà falta que dediquem temps a promoure la lectura, ella sola es farà un camí en la societat.

Hem de tenir també en compte que la pràctica de la lectura no és lineal, ningú no és lector d'una vegada i per sempre. És un camí més complex i que passa per èpoques d'inactivitat (penso, en aquests moments, en la difícil època de l'adolescència, etc.).

Tota aquesta feina s'ha de portar a terme molt abans de saber llegir; no hem

d'oblidar els estímuls i els ambients relacionats amb la lectura, com ara el teatre, les audicions, els contacontes, etc.

Veiem que és un altre repte educatiu que la societat té al davant; sols hem de fer un cop d'ull a l'informe PISA (2005), que demostra que Espanya està en el lloc 23 en activitat lectora i que a més a més s'empobreix a mesura que es cobreixen les etapes de formació escolar.

Tot això ens va portar a obrir la biblioteca, no sols en horari escolar, sinó també fora d'aquests horari. Vàrem començar a fer activitats d'estimulació a la lectura, dins de l'horari lectiu i fora, i vam convidar també tots els familiars a venir. Vàrem obrir la biblioteca com a lloc d'estudi després de les cinc. En aquests moments, cinc cursos després, la biblioteca és:

- Tres dies a la setmana una biblioteca tutoritzada, de 5 a 6 de la tarda. Els alumnes hi van a fer els deures, sempre voluntàriament; hi ha tres mestres que s'acullen a la flexibilitat horària i poden fer aquesta tasca.
- Els alumnes nouvinguts, en aquest horari i aquest espai, tenen lloc per fer un reforç de llengua catalana.
- Els alumnes que necessiten un reforç especial també hi tenen el seu espai. S'acorda amb els pares quin dia tenen el reforç i es queden amb el mateix mestre per fer el reforç.
- De manera periòdica es fan activitats d'estimulació a la lectura, també en aquest horari, com: contacontes, audicions musicals, tallers literaris (jocs que representen el Quixot, per exemple), visites d'autors o d'il·lustradors infantils.
- I, des de fa dos cursos varem obrir un

70 Experiència

altre activitat: *Tertúlies literàries dialògiques per a infants*. Aquestes tertúlies ja es feien per als familiars des del curs 2002.

Aquesta és l'activitat que explicarem més detalladament.

Les tertúlies literàries dialògiques (dialògiques perquè: «... la concepció d'intel·ligència cultural recull totes aquestes aportacions en el marc del diàleg igualitari, clarificant que totes les persones de qualsevol edat tenen unes capacitats de llenguatge i acció que poden ser desenvolupades a través de les seves interaccions...» [Ramón Flecha. *Compartiendo palabras*, p. 23]), estan obertes per als alumnes de cicle mitjà i cicle superior del nostre centre. Es fan cada dimarts de 17 a 18 hores. En aquests moments hi assisteixen 14 alumnes de manera totalment voluntària amb l'únic compromís de no malmetre els llibres i justificar les absències. Els objectius que tenim són:

- Llegir per plaer.
- Aconseguir que la lectura arribi als nostres alumnes.
- Aconseguir una fluïdesa lectora més gran.
- Aproximar als nostres alumnes la lectura reflexiva i crítica.

El fet de relacionar alumnes de diferents edats és perquè creiem que la interrelació entre ells és la classe més magistral que existeix («... el diàleg igualitari i reflexiu desenvolupa aquestes capacitats amb més profunditat que les formes habituals d'en-

senyament...» [Ramón Flecha. *Compartiendo palabras*, p. 15]). També assisteixen a les tertúlies alumnes nouvinguts que es van introduint en la nova llengua amb l'ajut dels seus companys. El paper de l'adult és el d'acompanyant, de moderador, el que dona pautes de relació, mai el de «catedràtic del saber».

Entre tots escollim un llibre, en aquests moments ho fem consultant la pàgina web: www.diba.es/chillias/ on hi ha nens que expliquen les seves experiències. Una vegada tenim escollit el llibre, ens posem en contacte amb la biblioteca municipal de la ciutat (prèviament hi ha hagut un pacte de col·laboració entre els responsables), la qual ens proporciona els llibres que necessitem.

La lectura es fa fora de l'escola i cada nen, individualment, a l'hora de la tertúlia, hi aporta un tros del capítol que, a ell o a ella, li ha semblat digne de menció. Es llegeix el tros en veu alta i comencem a fer tertúlia. A vegades sorgeixen temes de conversa, de formació en valors, altres de sentiments, d'actituds o simplement un tertulià recorda alguna cosa que ha viscut anteriorment. Així es va fent una conversa entre tots, respectant les normes d'escoltar els altres, de valorar el que cada un diu, la solidaritat, etc. Per als nens als quals la lectura individual és més difícil (nouvinguts, NEE, etc.), es llegeix un tros en veu alta, quasi sempre és el professor (pautes de lectura), es fa una petita explicació del que ja s'ha llegit i es formulen hipòtesis sobre el que es llegirà després, i d'aquesta manera tots poden seguir mínimament la lectura.

Amb el desenvolupament de les tertúlies literàries dialògiques intentem afavorir la integració dels nostres alumnes a la societat de la informació i educar-los dins de la lectura reflexiva.

Què hem aconseguit amb aquesta activitat? Les millors paraules són les que els nostres alumnes diuen.

Reproduïm, doncs, l'explicació que en donen els participants de les tertúlies infantils, dotze nens d'entre vuit i onze anys

- Les tertúlies literàries són les lectures que fem un grup sencer de nens i nenes.
- Llegim un llibre.
- Explicuem les coses que hem llegit i també fem jocs sobre el llibre, i quan arriba un nen nou li expliquem el que ha passat.
- Cada nen porta un tros que li ha agradat.
- Podem aprendre coses dels llibres.
- Sempre hem de portar el llibre i un tros que ens hagi agradat. Al final fem jocs. Ens ho passem bé.
- Podem divertir-nos, perquè estem amb els nostres amics i aprenem coses.
- Quan acabem un conte, n'agafem un altre.
- Cada setmana llegim un tros del llibre i ens l'hem de llegir tots.
- Em diverteixo molt llegint.

Quina valoració fan de la lectura del llibre?

La nit de les dues-centes mil llunes.
Dolors Garcia i Cornellà (La Galera).

És una història bonica que fa que els gats i els gossos no es barallin. És divertit i interessant. Ens ha ensenyat a:

- No abandonar cap animal.
- Ens podem entendre amb els animals.
- Ens ensenya com tractar bé un animal. (Llibre acabat de llegir el dia 7 de març de 2006.)

La valoració, com a mestre, és que els alumnes vénen voluntàriament a fer una activitat que normalment ens costa molt portar-la a terme dins de l'escola, i que les tertúlies engresquen altres alumnes a començar a llegir, per passar-s'ho bé i, tot això, desitjo que es transformi en millora de la capacitat i la velocitat lectora dels alumnes. En definitiva, posar un gra de sorra per formar ciutadans informats, crítics i actius de la societat.

R
S
S
E
A
T

PROGRAMA

42ª ESCOLA D'ESTIU ROSA SENSAT

Del 2 al 13 de juliol de 2007. Campus Mundet.

Pg. de la Vall d'Hebron, 171. Barcelona

Podeu consultar el programa a través d'Internet: <http://www.rosasensat.org>

Orientacions

El primer dia a l'Escola d'Estiu podeu recollir el distintiu, que és el document que acredita que heu fet el pagament i esteu matriculats.

Observacions: Només es retornarà l'import de la inscripció en cas d'anul·lació dels cursos per l'organització.

Per A més informació: 934 817 372/ 374/ 393/ www.rosasensat.org

Nota: Les activitats i els cursos de més de 15 hores estan pendents d'aprovació per la Subdirecció General de Formació Permanent i Recursos Pedagògics (SGFPRP) de la Generalitat de Catalunya.

Com arribar al Campus Mundet

- Metro Línia 3 - Estació Mundet (sortida Llars Mundet-Velòdrom)
 - Autobusos línies 27, 60, 73, 76, 173, N4 i B19
 - En cotxe: Ronda de Dalt, sortida 4.
Aparcament general: zona del Velòdrom
 - Les motos i les bicicletes tenen accés lliure a l'interior del Campus. Hi ha aparcaments senyalitzats
 - Hi ha servei intern d'autobusos entre les dues rotondes
-

Tema General

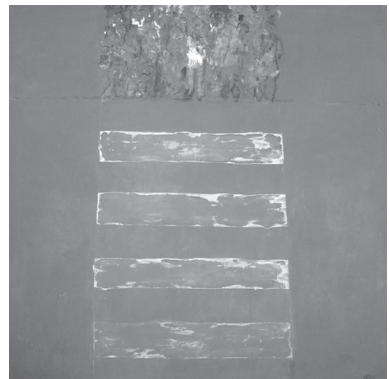
L'educació de la llibertat

Horari: de 12.30 a 14 h

Educació de la llibertat en el marc de la «Institución Libre de Enseñanza»

Mercedes Cabrera, ministra de Educación y Ciencia

- ***Llibertat i equitat***
Xavier Bonal, adjunt al Sindic de Greuges per a la Defensa dels Drets dels Infants
- ***Llibertat i mercat***
Vicenç Navarro, catedràtic de Ciències Polítiques i Socials a la UPF
- ***Llibertat i seguretat***
José María Ridaó, periodista i diplomàtic
- ***Llibertat i pensament crític***
Joan Manuel del Pozo, professor de filosofia de la UdG
- ***Llibertat i autonomia***
Joan-Carles Mèlich, professor de filosofia i antropologia de l'educació a la UAB
- ***Llibertat i vida quotidiana***
Per confirmar
- ***Llibertat i límits***
Asha Phillips, psicoterapeuta infantil
- ***Paper de l'educador en l'educació de la llibertat***
Philippe Meirieu, pedagog
- ***Lliurament de les Conclusions del Tema General*** a l'Honorable Conseller d'Educació Sr. Ernest Maragall

Educació infantil

PRIMERA SETMANA AL MATÍ

del 2 al 6 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

Ciències a l'educació infantil

Prof.: M. Teresa Feu, mestra d'educació infantil de l'Escola La Monjoia, de Sant Bartomeu del Grau.

Fem dansa!

Prof.: Mercè Morera, mestra d'educació musical i dansa.

Una altra plàstica és possible

Prof.: Pepa Soler, llicenciada en belles arts, professora de pintura i dibuix.

Experiències compartides amb els infants.

Taller de Plàstica Carrau Blau, de Sant Just Desvern

Prof.: Soledat Sans, pintora i directora del Taller de Plàstica Carrau Blau.

Col·labora: Laia Amargós, professora del Taller de Plàstica Carrau Blau.

El cinema a parvulari

Atenció, el dia 3 sortida a Girona tot el dia, de 9 a 18 h!

Prof.: Clara Hidalgo, mestra d'educació infantil de l'Escola Pare Poveda de Bcn.

Col·laboren: Jordi Pons, director; Gemma Carbó, responsable de comunicació i del servei educatiu, i Montse Puigdevall, responsable de conservació i de l'Institut d'Estudis del Museu del Cinema de Girona.

Música amb nens de 18 a 36 mesos

Prof.: Margarida López, mestra, professora d'iniciació musical.

La participació a l'escola infantil: uffff!, que difícil!

Prof.: Silvia Morón, professora universitària.
Col·laboren: Xaro Corellano i Elia Martínez-Cava, mestres amb experiència en escoles bressol.

Una concepción culturalista y vitalista del aula

Prof.: Cristóbal Gómez, maestro de educación del Colegio El Romeral, de Vélez-Málaga.

Desenvolupament psicològic dels nens

Prof.: Victòria de la Fuente, psicòloga clínica de la unitat d'alteracions del son de la Clínica CIMA, Barcelona.

Col·laboren: Xavier Vicent i M. Àngels Idiazábal.

La pràctica educativa a l'escola bressol

Prof.: Rosa Ferrer.

Col·laboren: M. Carme Gràcia, Rosa Abella, Mercè Díez i Montse Aragay, de l'EBM Cavall Fort, de Sant Cugat del Vallès.

L'escola infantil: una barreja d'emocions

Prof.: Elisabet Abeyà, mestra d'audició i llenguatge a Mallorca.

Col·laboren: M. Carmen Díez, mestra d'educació infantil a l'Escola Aire Libre d'Alacant, i Pitti Gómez, mestra d'educació infantil a l'Escola Nabí, de Vallvidrera.

Un dia a l'escola

Prof.: Pep Llenas, mestre d'educació infantil de l'Escola Sant Ignasi, de Manresa.

Col·labora: Agnès Barba, mestra d'educació infantil de l'Escola La Marina, de l'Hospitalet de Llobregat.

L'escola, un món ric per als infants de 3 a 6 anys

Prof.: Rosa Cols, mestra d'educació infantil.

Viure l'art amb mestres. Tallers de plàstica a través de l'art

Prof.: Agnès Ferrer, especialista d'expressió plàstica.

Col·labora: Sílvia Sulé, especialista d'expressió plàstica.

PRIMERA SETMANA A LA TARDA

del 2 al 6 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

El moviment natural dels infants

Prof.: Ofèlia Gusi, llicenciada en educació física per l'INEFC– Centre, de Barcelona.

Art en joc

Prof.: Montserrat Dulcet, pedagoga musical, mestra.

L'espai verd al pati: pensar, organitzar i estructurar

Prof.: Mercè Beltrán, tècnica especialitzada en jardineria, del Grup de Treball «Un jardí al pati de l'escola» de l'AM Rosa Sensat.

Col·labora: Inara Hasanova, arquitecte i paisatgista.

Gargots teatrals

Prof.: Mariano Dolci, titellaire.

El dia a dia a l'escola bressol

Prof.: Esther Aguiló, mestra de l'Escola Bressol Escola Nova de Palma.

Col·labora: Elia Martínez-Cava.

El Projecte Integrat de Llengües: el tractament del català, castellà i anglès

Prof.: Rosa M. Ramírez i Teresa Serra.

Col·laboren: Laly Contreras, M. Lluïsa Abad, Margarita Soto, M. Antònia Novau i Marta Riba, mestres de l'Escola Vila Olímpica.

PRIMERA SETMANA MATÍ I TARDA

del 2 al 6 de juliol, de 9.30 a 12.30 h i de 15.30 a 18.30 h

Durada: 30 hores

Els Serveis per a la infància: projectes, materials, modalitats del treball educatiu

Prof.: Anna Lia Garlandini, Sonia Iozelli, Aldo Fortunati i Fiorella Serafini.

SEGONA SETMANA AL MATÍ

del 9 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

Experiències compartides amb els infants.

Taller de Plàstica Carrau Blau, de Sant Just Desvern

Prof.: Nati Crespo, llicenciada en belles arts, professora del Taller de Plàstica Carrau Blau.

Col·labora: Elisabet Puiggròs, llicenciada en belles arts, professora del Taller de Plàstica Carrau Blau.

Llegim junts: imatge i narració

Prof.: Teresa Creus, professora emèrita del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la UAB.

Això era i no era. Un do dels contes

Prof.: Teresa Ribas, mestra.

76 Programa

Cantem, juguem i toquem. Música i moviment a l'etapa infantil

Prof.: Violant Olivares, mestra especialista de música de l'Escola L'Arenal de Llevant, de Barcelona.

La rotllana a l'aula, un espai de trobada integrador... i molt més

Prof.: M. Teresa Sogas, mestra d'educació infantil.

Col·laboren: Carme Vila, psicòloga, i Nuri Cortell, logopeda, de l'Escola Mare de Déu del Remei, de Santa Maria de Palautordera.

Les festes a la nostra escola. Qui fa de speaker?

Prof.: Jaume Moreno, mestre especialista d'educació musical de l'Escola Les Mèlies, de Vilafant.

Crèixer junts a parvulari

Prof.: Silvia Majoral, mestra de parvulari a l'Escola Municipal Parc del Guinardó, de Barcelona.

A l'escola bressol, és possible millorar la nostra pràctica diària?

Prof.: Montse Riu i Consol Cartró, mestres de 0-3.

M'emociono! Com et sents? Què li passa?

Prof.: Anna Mackay, mestra d'educació infantil de l'Escola Costa i Llobera, de Barcelona.

Col·laboren: Núria Bordas, mestra especialista de música, i Laura Cugat, mestra d'educació infantil i primària, de l'Escola Costa i Llobera, de Barcelona.

Un ratón para la creación

Prof.: Juan Pedro Martínez, maestro de la Escuela Infantil Belén, de Granada.

El treball per projectes o la construcció del saber compartit

Prof.: Carme Isalt, mestra de suport de l'Escola Isabel de Villena.

SEGONA SETMANA A LA TARDA del 9 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

Organitzar i viure els espais exteriors

Prof.: Carme Cols, mestra d'educació infantil.

La participació: un camí cap a la cohesió social

Prof.: Imma Buñuel, mestra i psicopedagoga de l'Escola Can Besora, de Mollet del Vallès.

Aportacions de Lóczy a la nostra pràctica

Prof.: Montse Fabrés, assessora i formadora.

Col·laboren: Consol Cartró, Neus Pañella, Rosario Gutiérrez, APA Llar d'Infants Torrelles, M. Rosa Ferri, Llar d'Infants Cascavell i Empar Rus, Jardí d'Infants L'Alba, de Sant Cugat del Vallès.

Jugar: una manera d'aprendre

Prof.: Oriol Ripoll, especialista en jocs.

SEGONA SETMANA MATÍ I TARDA del 9 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h i de 15.30 a 18.30 h

Durada: 30 hores

La documentación de lo cotidiano en la escuela

Prof.: Antonia Ferrari, maestra de las escuelas infantiles municipales de Reggio Emilia, Italia.

DUES SETMANES AL MATÍ**del 2 al 13 de juliol**, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 30 hores

Gaudeix de l'art de Barceló i de l'esclat dels sentits

Prof.: Montserrat Cosidó, coordinadora de l'Àrea de Plàstica de l'Escola Lola Anglada, d'Esplugues de Llobregat.

Investiguem amb les imatges a l'aula. Iniciació a l'ús de la imatge digital a classe

Prof.: Carles Pinar, psicopedagog a l'Institut Josep Mestres i Busquets, de Viladecans.

De la mà de Rusiñol: de la pintura al teatre

Aquest curs es farà al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Palau Nacional, Parc de Montjuïc.

Prof.: Teresa González, cap del departament d'educació del MNAC, i Esther Fuertes, tècnica en educació artística del MNAC.

Col·laboren: Sandra Figueras, educadora i artista plàstica, i Dolors López, especialista en didàctica de la llengua.

DUES SETMANES A LA TARDA**del 2 al 13 de juliol**, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 30 hores

Descobrim els secrets més expressius

Prof.: Eva Vilanova, pedagoga de l'expressió de l'Associació Marabal.

L'aprenentatge inicial de l'escriptura i de la lectura

Prof.: Maria Farran, Grup de Treball Sirga de l'AM Rosa Sensat.

La guitarra: coneixements bàsics per acompanyar cançons

Prof.: Jaume Moreno, mestre especialista d'educació musical de l'Escola Les Mèlies, de Vilafant.

Educació primària**PRIMERA SETMANA AL MATÍ****del 2 al 6 de juliol**, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

Actualització didàctica de les ciències i la incorporació de les TIC

Prof.: Teresa Pigrau, equip de formadors/res d'infantil i primària del Centre de Documentació i Experimentació en Ciències i Tecnologia.

Col·laboren: Carme Cuberes, mestra del CEPA Oriol Martorell, de Barcelona; Neus Garriga, mestra de l'Escola Turó del Cargol, de Barcelona, i Conxita Márquez, doctora de la UAB.

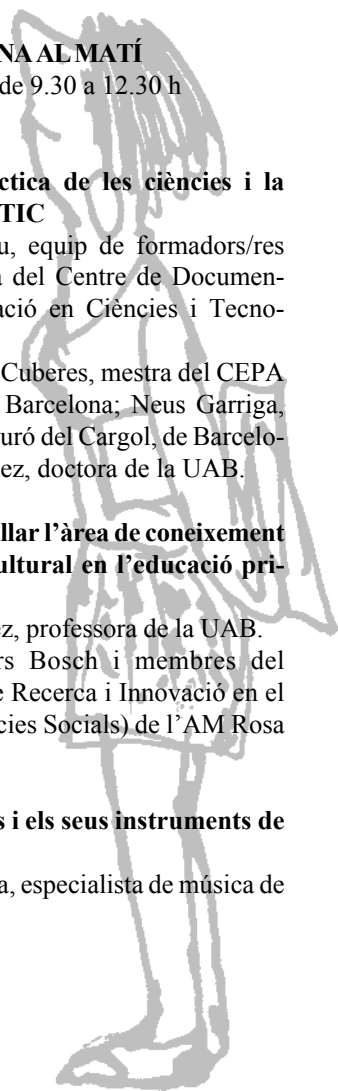
Propostes per treballar l'àrea de coneixement del medi social i cultural en l'educació primària

Prof.: Neus González, professora de la UAB.

Col·laboren: Dolors Bosch i membres del GRICCSO (Grup de Recerca i Innovació en el Currículum de Ciències Socials) de l'AM Rosa Sensat.

Els ritmes brasilers i els seus instruments de percussió

Prof.: Daniela García, especialista de música de l'Escola Els Llorers.

78 Programa

Taller de dansa creativa i tèxtil al voltant de les pintures de fades de la col·lecció d'art modern

Aquest curs es farà al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Palau Nacional, Parc de Montjuïc.

Prof.: Teresa González, cap del departament d'educació, i Esther Fuertes, tècnica en educació artística del MNAC.

Col·laboren: Helena Garrabou, especialista en dansa creativa, i Mercè Puig, artesana tèxtil especialista en feltre.

Recursos per a l'educació física

Prof.: Carles Vallès, mestre d'educació física de l'Escola Barrufet.

Viure l'art amb mestres. Tallers de plàstica a través de l'art

Prof.: Agnès Ferrer, especialista d'expressió plàstica.

Col·labora: Sílvia Sulé, especialista d'expressió plàstica.

Què cal treballar de llengua a primària?

Prof.: Rosa M. Ramírez, mestra.

Col·laboren: Margarita Soto, Eladia Contreras, M. Antònia Novau, Marta Riba, mestres de l'Escola Vila Olímpica.

Llegir junts: imatge i narració

Prof.: Teresa Creus, professora emèrita del Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura de la UAB.

Fem tallers de llengua a l'escola

Prof.: Rosa Ibáñez.

Col·laboren: Assumpta Marcé i Adelina Escandell, mestres de l'Escola Barrufet.

Vivenciar i manipular per aprendre matemàtica

Prof.: Josep Callís, mestre, professor de didàctica de la matemàtica de la UdG, coordinador de a+a+ grup d'innovació matemàtica en infantil i primària de l'AM Rosa Sensat.

Parlar de matemàtiques a la classe

Prof.: Tana Serra, mestra.

Col·laboren: Gemma Celma Gascó, Antònia Payà i Margarita Soto, mestres de l'Escola Vila Olímpica, de Barcelona.

Les matemàtiques per a cycle superior d'educació primària: la relació entre art i geometria

Prof.: Edelmira Badillo, professora del Departament de Didàctica de les Matemàtiques de la UAB.

Col·labora: Jordi Deulofeu, professor del Departament de Didàctica de les Matemàtiques de la UAB.

Famílies i escola: de la relació a la col·laboració

Prof.: Ramon Almirall, psicòleg, assessor psicopedagògic.

Instruments de prevenció escolar per al professorat

Prof.: Mónica Toscano.

Col·labora: Isabel Totah, professionals del FIPAV (Formació i Investigació per a la Prevenció i l'Anàlisi de la Violència) de Barcelona i Buenos Aires.

El plaer d'aprendre: experiències que ens poden cap a una escola inclusiva a l'hora d'aprendre

Prof.: Toni Domènech, inspector d'educació.

Col·laboren: Jaume Casanovas i Teresa Garrell, director i coordinadora pedagògica, de l'Institut Lauro, de les Franqueses del Vallès;

Carme Gracia, de l'Escola Salvador Llobet; Mercè Altimira, de l'Escola Salvat Papasseit, i Joan M. Girona, de l'Institut Goya.

PRIMERA SETMANA A LA TARDA

del 2 al 6 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

Recicljoc tradicional. Com donar joc al material de rebuig?

Prof.: Francesc Martín, mestre d'educació primària i d'educació física a l'Escola Llebetx, de Vilanova i la Geltrú.

El Projecte Integrat de Llengües: el tractament del català, castellà i anglès

Prof.: Rosa M. Ramírez i Tana Serra, mestres.
Col·laboren: Laly Contreras, M. Lluïsa Abad, Margarita Soto, M. Antònia Novau i Marta Riba, mestres de l'Escola Vila Olímpica.

Fer de mestre a primària: l'aula, un projecte en construcció i els projectes a l'aula

Prof.: Xavier Gual, de l'Escola Bellaterra, de Cerdanyola del Vallès.

Recursos TIC per a l'aula d'acollida

Prof.: Pau Romero, mestre d'educació primària.

SEGONA SETMANA AL MATÍ

del 9 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

El poalet de la ciència

Prof.: Enric Ramiro, mestre del Departament d'Educació de la UJI de Castelló.

Astronomia: aprendre i divertir-se

Prof.: Montserrat Parellada, pedagoga i responsable del Planetari Fora d'Òrbita.

Iniciació esportiva basada en el treball de les actituds. Proposta en els esports col·lectius

Prof.: Lluís Domínguez, professor de la Facultat de Formació del Professorat de la UB.

El potencial de l'educació física: valors per a la convivència

Prof.: Josema Moreno, mestre i coordinador d'esports de l'Escola Joan Salvat Papasseit, de Mollet del Vallès.

Calaix creatiu de propostes plàstiques

Prof.: Carme Garriga, mestre d'infantil i primària de l'Escola Eixample Pericot de Girona.

El treball per projectes o la construcció del saber compartit

Prof.: Carme Isalt, mestra de suport de l'Escola Isabel de Villena.

Meteorologia en acció!

Prof.: Marcel Costa, professor de ciències a l'Institut Castellar.

Educar per a la ciutadania

Prof.: Xus Martín, professora de la Facultat de Pedagogia de la UB.

SEGONA SETMANA A LA TARDA

del 9 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

La festa, nexa entre cultures

Prof.: Anna Gel, mestra de l'Escola Lestonnac, de Badalona.

80 Programa

Això no s'hi val! El tractament de les actituds en l'àrea d'educació física

Prof.: Olga Checa, mestra de primària especialista en educació física a l'Escola Ginesta, de Vilanova i la Geltrú, i Francesc Martín, mestre d'educació primària i educació física de l'Escola Llebetx, de Vilanova i la Geltrú.

Una visió contemporània de l'art. Propostes, pràctiques i referents

Prof.: Joan Vallès, professor de didàctica de l'art de la UdG.
Col·labora: Marian Vayreda.

Art en joc

Prof.: Montse Dulcet, pedagoga musical.

DUES SETMANES AL MATÍ

del 2 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 30 hores

Tast teatral: eines per fer teatre a l'escola amb infants de 8 a 12 anys

Prof.: David Farrarós, professor de persones adultes i actor.
Col·labora: Ferran Herrera, actor i director teatral.

Llança't a experimentar amb la plàstica a través dels sentits

Prof.: Bernat Rocabert, artista pintor.

De la mà de Rusiñol: de la pintura al teatre

Aquest curs es farà al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Palau Nacional, Parc de Montjuïc.

Prof.: Teresa González, cap del departament d'educació del MNAC, i Esther Fuertes, tècnica en educació artística del MNAC.

Col·laboren: Sandra Figueras, educadora i artista plàstica, i Dolors López, especialista en didàctica de la llengua.

Eines, jocs i dinàmiques per treballar les matemàtiques a primària

Prof.: Jacinta Cepa, mestra.

La música a primària

Prof.: Ricard Gimeno, especialista de música a primària a l'Escola Pia de Sarrià.

La necessitat de canvi a l'escola: del centre a l'aula

Prof.: Marta Utset, mestra i cap d'estudis de l'Escola Riera de Ribes, de Sant Pere de Ribes.

Amalgam@! 1.0

Prof.: Joan Lluís Ceprià, mestre especialista de música.

Juguem i aprenem tot fent i mirant les imatges

Prof.: Anna Torner, mestra d'educació infantil i coordinadora informàtica de l'Escola Lola Anglada, d'Esplugues de Llobregat, i Andreu Cardo, mestre d'anglès i coordinador informàtic de l'Escola El Roure Gros, de Santa Eulàlia de Riuprimer, membres del Grup de Treball Mediaguide de l'AM Rosa Sensat.

DUES SETMANES A LA TARDA

del 2 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h.

Durada: 30 hores

TDI, tractament digital de la imatge a primària: programes, idees i recursos

Prof.: Jordi Jubany, de l'Escola Pere Vila.

Col·labora: Núria Vilà, especialista en recerca en implantació de les tecnologies educatives a primària i professora de la UAB.

Educació secundària

PRIMERA SETMANA AL MATÍ

del 2 al 6 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

El plaer d'aprendre: experiències que ens porten cap a una escola inclusiva a l'hora d'aprendre

Prof.: Toni Domènech, inspector d'educació.
Col·laboren: Jaume Casanovas i Teresa Garrell, director i coordinadora pedagògica, de l'Institut Lauro, de les Franqueses del Vallès; Carme Gracia, de l'Escola Salvador Llobet; Mercè Altimira, de l'Escola Salvat Papasseit, i Joan M. Girona, de l'Institut Goya.

Aprendre ciències tot aprenent a parlar, llegir i escriure ciència

Prof.: Montserrat Roca, professora de ciències a l'Institut Pla de les Moreres i membre del Grup de Treball «Aprendre ciències tot aprenent a escriure ciència» de l'AM Rosa Sensat.

Col·laboren: membres del Grup de Treball «Aprendre ciències tot aprenent a escriure ciència» de l'AM Rosa Sensat.

Educar per al segle XXI a través de les ciències socials a l'ESO

Prof.: Roser Canals.

Col·laboren: membres del GRICCSO (Grup de Recerca i Innovació en el Currículum de Ciències Socials) de l'AM Rosa Sensat.

Visites al Quadrat d'Or i al Modernisme

Prof.: Joan Astorch, historiador de l'art.

Col·labora: Mariona Romaguera, historiadora de l'art.

Projecte Ciutat, territori i paisatge

Prof.: Roser Batllori, professora de Didàctica de les Ciències Socials a la UdG, i Joan M. Serra, professor a l'Institut Moianès.

Dances d'arrel tradicional

Prof.: Ramon Cardona, instructor de danses tradicionals i músic.

Una biblioteca a l'aula: el desenvolupament i funcionament d'un programa de lectura extensiva d'anglès a l'ESO

El curs es farà íntegrament en anglès.

Prof.: Jill Simon Auerbach, professora d'anglès a l'Institut Pla i Ferreras.

El treball de matemàtiques a l'ESO

Prof.: Núria Planas, professora del Departament de Didàctica de la Matemàtica i les Ciències Experimentals de la UAB.

Col·laboren: membres del Grup de Treball EMAC (Educació Matemàtica Crítica) de l'AM Rosa Sensat.

La pràctica de l'educació emocional a secundària

Prof.: Mariano Royo, professor de secundària, assessor de centres.

Col·laboren: Eugènia de Pagès i Daniel Garreta, professors de secundària.

L'educació de la ciutadania: per què, què i com?

Prof.: Antoni Santisteban, professor de la URV.

Llegir, pensar i clicar. Proposta per ensenyar a llegir críticament a Internet

Prof.: Francina Martí, professora de llengua i literatura catalana a l'Institut Menéndez i Pelayo, de Barcelona.

82 Programa

TIC i ciències socials a l'ESO: *WebQuest*, viatges virtuals i caceres del tresor

Prof.: José Luis Fierro, professor de ciències socials a secundària i batxillerat al Col·legi Sant Josep.

Els ritmes brasilers i els seus instruments de percussió

Prof.: Daniela García, especialista de música de l'Escola Els Llorers.

PRIMERA SETMANA A LA TARDA

del 2 al 6 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

Altres formes de fer ciències. Estratègies interactives a l'aula de ciències naturals

Prof.: Ramon Grau, professor de secundària a l'Institut Badalona Nou.

Mites del fantàstic: cinema i literatura

Prof.: Lúdia Bardina, doctora en literatura comparada (literatura i arts visuals) per la Universitat de Binghamton, Nova York.

Recursos TIC per a l'alumnat nouvingut

Prof.: Francesc Fernández, catedràtic de secundària de llengua i literatura catalanes.

SEGONA SETMANA AL MATÍ

del 9 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

Com afrontar una nova diversitat?: l'alumnat nouvingut

Prof.: Montserrat Moreno, tutora de l'aula d'acollida a l'Institut Can Mas, de Ripollet.

El dia a dia del mestre de la diversitat: l'escola afectiva i el treball cooperatiu

Prof.: Claudi Fuster, professor a l'Institut Miquel Tarradell, de Barcelona.

Meteorologia en acció!

Prof.: Marcel Costa, professor de ciències a l'Institut Castellar.

Fent de la ciència un centre d'acció educatiu. Un projecte conjunt de Cosmocaixa i l'Agència Espacial Europea

Prof.: Carles Schnabel, biòleg de l'Àrea de Ciència i Medi Ambient de la Fundació La Caixa, responsable de l'oficina educativa de l'Agència Espacial Europea a Cosmocaixa.

Poesia i relat a l'aula

Prof.: Agustín Faro, doctor i professor de secundària i de la UNED.

Pràctica reflexiva, un referent per ensenyar i aprendre millor llengua

Prof.: M. Carmen Gracia, professora de llengua a l'Institut Can Mas.

Literatura sin fronteras: constelaciones literarias para la ESO. Educación, adolescentes y literatura

Prof.: Guadalupe Jover, profesora de lengua castellana y literatura en el Instituto I. Elena de Galapagar, de Madrid.

Colaboren: Mª Ángeles Rodríguez y Mariano Estevan, profesores de lengua castellana y literatura en el Instituto Azorín, de Petrer de Alicante.

La tutoria: un espai i un temps per dialogar

Prof.: José Luis Campoy, psicopedagog de l'Institut Escola Municipal de Treball de Granollers.

Col·laboren: Jaume Casanovas i Teresa Garrell, director i coordinadora pedagògica de l'Ins-

titut Lauro, de les Franqueses del Vallès, i Jordi Martín, professor de l'Institut Escola Municipal del Treball de Granollers.

El treball per projectes a secundària

Prof.: Gemma Corderas, de l'Institut Ramon Casas i Carbó, de Palau-solità i Plegamans.
Col·laboren: Laura Ràfols i Marta Puig, de l'Institut Ramon Casas i Carbó, de Palau-solità i Plegamans.

Abans de... parlem-ne

Prof.: Anna Rodón, professora d'aula oberta a l'Institut Enric Borràs, de Badalona.

Mediació, cultura de convivència

Prof.: Cesc Notó, de l'Institut Leonardo da Vinci, de Sant Cugat del Vallès.

Educar per a la ciutadania

Prof.: Xus Martín, professora de la Facultat de Pedagogia de la UB.

SEGONA SETMANA A LA TARDA

del 9 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h
Durada: 15 hores

Experiències per aconseguir l'èxit escolar d'alumnes amb dificultats d'adaptació als instituts

Prof.: Ferran Mur, SES, Manuel Carrasco i Formiguera, projecte La Galaieta.
Col·laboren: Jaume Casanovas i Teresa Garrell, director i coordinadora pedagògica de l'Institut Lauro, de les Franqueses del Vallès, projecte Roda, Agustí Lluch i Canut a l'Institut Baix Montseny, projecte Ametista, Ferran González, SES Manuel Carrasco i Formiguera, projecte La Galaieta.

Del mal amor a la bona educació sexual

Prof.: Rosa Sanchis, professora de l'Institut Isabel de Villena, de València.

Valors interculturals i noves tecnologies

Prof.: Enric Prats, professor titular de la UB.
Col·laboren: Cleofasa Martínez, professora d'adults en l'Aula Cultural d'Arenys de Munt, i Elisabet Higuera, professora associada de la UB.

DUES SETMANES AL MATÍ

del 2 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h
Durada: 30 hores

Learning contracts and strategies

Prof.: M. Pilar Estaun, professora d'anglès a l'Institut de Corbera de Llobregat.

L'art d'inventar històries i el guió audiovisual

Prof.: Raquel Pícolo, escriptora, guionista, professora d'escriptura creativa i guió audiovisual.

Amalgam@! 1.0

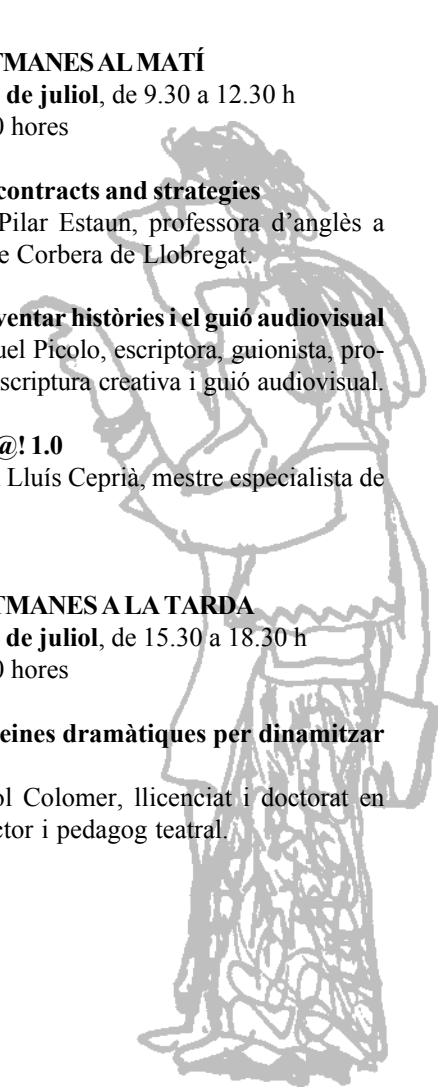
Prof.: Joan Lluís Ceprià, mestre especialista de música.

DUES SETMANES A LA TARDA

del 2 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h
Durada: 30 hores

El teatre: eines dramàtiques per dinamitzar l'aula

Prof.: Oriol Colomer, llicenciat i doctorat en història, actor i pedagog teatral.

Comuns

PRIMERA SETMANA AL MATÍ

del 2 al 6 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

Com veure, sentir i fer teatre?

Prof.: Josep Anton Codina, director escènic.

Col·labora: Joan Josep Guillén, autor del vestuari i màscares de *La petita flauta màgica*.

Ortokinesiologia (nivell II)

Prof.: Isabel Compan, Escola Àngels Garriga.

Educació per a la pau

Prof.: Mónica Gijón, del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la UB.

Com fer l'aprenentatge significatiu a l'aula?

Prof.: Antoni Ballester, professor de l'Institut Baltasar Porcel d'Andratx.

Col·labora: Guillem Vicens, mestre de primària al Col·legi Els Molins.

El consum de drogues entre els joves.

Fer prevenció des de l'escola

Prof.: Joan Colom, subdirector general de Drogodependències de la Generalitat de Catalunya, i Lourdes Bassa, psicòloga i tècnica de prevenció de drogodependències en l'àmbit escolar.

Col·labora: Maria Estrada, coordinadora de programes de prevenció de la Subdirecció General de Drogodependències.

L'estrès des d'una vessant psicosocial

Prof.: Antoni Roch, psicòleg i pedagog.

La biblioteca escolar: noves eines, noves propostes

Prof.: Pau Raga, bibliotecària de l'AM Rosa Sensat.

PRIMERA SETMANA A LA TARDA

del 2 al 6 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

Evolució i humanitat. Com hem arribat fins aquí?

Prof.: Lluís Batista Carissimi-Priori, Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social de la URV.

Col·laboren: Rafel Sospedra i Isabel Boj, Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social de la URV.

La nova cultura de l'aigua

Prof.: Narcís Prat, catedràtic d'ecologia de la UB, president de la Xarxa Nova Cultura de l'Aigua.

Col·labora: Daniel Barbé, geòleg, consultor ambiental i secretari de la XNCA.

Biodiversitat urbana

Prof.: Martí Boada, doctor en ciències ambientals, de l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals de la UAB.

Col·laboren: Sònia Sánchez, biòloga, i Francisco Javier Gómez, ambientòleg de l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals de la UAB.

Els mestres de la República i la República dels mestres

Prof.: Josep González-Agàpito, professor d'història de l'educació a la UB, i Salomó Marquès, professor d'història de l'educació a la UdG, membres de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana.

Musicoteràpia: un espai per interpretar, escoltar, pensar i dialogar

Prof.: Núria Escudé, psicòloga i musicoterapeuta, i Marta Casellas, llicenciada en història de l'art i musicoterapeuta.

Estratègies de comunicació i intel·ligència emocional

Prof.: M. Eugènia Figuerola, mestra i psicoterapeuta.

Ortokinesiologia: el plaer d'aprendre fàcilment (nivell I)

Prof.: Valérie La Fontaine i Philippe Bombeeck, fisioterapeutes i kinesiòlegs.

Les *WebQuests*: una eina engrescadora

Prof.: Ricard García, assessor tècnic docent i professor d'anglès (Departament d'Educació, àrea TIC).

SEGONA SETMANA AL MATÍ

del 9 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 15 hores

El llenguatge del cos i de la dansa

Prof.: Joan Serra, professor associat de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB i director i coreògraf de la companyia de dansa Factoria Mascaró.

Visites a museus

Prof.: Joan Astorch, historiador de l'art.
Col·labora: Mariona Romaguera, historiadora de l'art.

Coeducació: replantejament de conceptes. Reflexions i propostes

Prof.: Mercè Otero, professora d'institut; Adelina Escandell, mestra; Núria Solsona, responsable de coeducació al Departament d'Educació; Mònica Timón, membre de l'en-

titat Espais per a la igualtat; Lucía Sainz, membre del grup Tamaia i Lluïsa Cunillera, professora d'institut.

L'educació de la llibertat. Matins al Verdi

El curs es farà als cinemes Verdi Park de Barcelona (Torrijos, 49)

Prof.: Miquel Àngel Essomba, professor de la UAB, director de la revista *Perspectiva Escolar*.

Ioga per a petits i grans

Prof.: Anna Alabern, mestra i professora de ioga.

SEGONA SETMANA A LA TARDA

del 9 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 15 hores

La papiroflèxia, l'art de paper

Prof.: Hirotohi Kikuchi, professor de japonès.

Aprendre a utilitzar la informació

Prof.: Glòria Durban, bibliotecària de l'Escola Tècnica Professional del Clot.

DUES SETMANES AL MATÍ

del 2 al 13 de juliol, de 9.30 a 12.30 h

Durada: 30 hores

Estampació de roba i reciclatge artístic

Prof.: Cèlia Mirete, docent de disseny gràfic i enquadernació artesanal.

Literatura infantil i juvenil: què podem fer llegir i per a què?

Aquest curs es fa a l'Ass. de Mestres Rosa Sensat, av. de les Drassanes, 3, Barcelona.

Horari de 9 a 12 h

Prof.: Josep Francesc Delgado i Amàlia Ramoneda.

86 Programa

Col·laboren: Joan Portell, Jaume Centelles, Mercè Arànega i Joan Manel Ramon.

I think, therefore I speak

Prof.: Josep Maria Hurtado, professor d'anglès a l'Institut Ferran Casablanques, de Sabadell.

Emocionalment competents!

Prof.: Mireia Cabero Jounou, psicòloga psicoterapeuta.

Col·labora: M. Rosa Solé, psicòloga i psicopedagoga.

La veu, eina de comunicació i expressió

Prof.: Núria Sabaté, professora de cant i logopeda.

Perdre la por a l'ordinador

Prof.: Anna Marcó, membre del Grup de Treball Mediaguide de l'AM Rosa Sensat.

Tutti-frutti informàtic

Prof.: Amèlia de Sancho, professora de secundària a l'Institut Ribera Baixa.

DUES SETMANES A LA TARDA

del 2 al 13 de juliol, de 15.30 a 18.30 h

Durada: 30 hores

Tècniques d'estampació i enquadernació

Prof.: Núria Boix, llicenciada en belles arts.

Introducció al bestiar festiu

Prof.: Ricard Cerdán, president de l'Agrupació del Bestiar Festiu i Popular de Catalunya.

Promoció de l'autoestima dels infants i joves

Prof.: Elena Embuena, mestra i pedagoga; Esteve-Ignasi Gay, metge especialista en medicina preventiva, membres del Grup de Treball «Salut i Treball Docent» de l'AM Rosa Sensat.

ELS EXPERTS ENS POSEN AL DIA

Prof.: Dolors Bosch i Neus González.

Dia 2. Món islàmic / món àrab?

Prof.: Asun Blanco, professora del Departament de Geografia de la UAB, membre de la Plataforma per l'Alliberament i la Sobirania de l'Iraq (PASI).

Dia 3. Construcció evolutiva de la complexitat a l'univers, la vida i la societat

Prof.: Jaume Terradas i Serra, professor emèrit d'ecologia de la UAB i investigador del CREA.

Dia 4. Alguns mites sobre l'educació dels nens i de les nenes

Prof.: Josep M. Masjuan: professor de sociologia de la UAB.

Dia 5. Conflictes oblidats i mitjans de comunicació

Prof.: Bru Rovira, periodista.

Dia 6. Política, economia i cultura: la geografia humana d'avui

Prof.: Enric Mendizábal, professor titular del Departament de Geografia de la UB.

Dia 9. El repte de la globalització

Prof.: Muriel Casals, professora d'economia de la UAB.

Dia 10. Ni retòriques ni voluntarismes: una educació de qualitat ha de ser inevitablement intercultural

Prof.: Xavier Besalú, professor de pedagogia de la UdG.

Dia 11. Currículum i globalització: navegar en contextos de complexitat diversa i sostenible

Prof.: Miquel Àngel Essomba, professor de la UAB, director de la revista *Perspectiva Escolar*.

Dia 12. Literatura i educació

Prof.: Jaume Cela, mestre i director de l'Escola Bellaterra.

Dia 13. Noves maneres d'entendre la història

Prof.: Josep Fontana, historiador.

Investiguemos y evaluemos en la escuela

Prof.: Ofelia Reveco, doctora en educació i coordinadora de investigació. Universidad Central de Chile.

Descobrint el misteri de la veu

Prof.: Montse Franco, responsable de la direcció pedagògica d'E&Mcia (Desarrollo de la Creatividad Musical), Barcelona.

Animació i pàgines web amb Flash

Prof.: Àngel Garcia, Institut Pau Claris, expert en eines multimèdia.

Dreamweaver: introducció a la creació de pàgines web

Prof.: Andreu Cardo, mestre d'anglès i coordinador informàtic de l'Escola El Roure Gros, de Santa Eulàlia de Riuprimer, i Anna Torner, mestra d'educació infantil i coordinadora informàtica de l'Escola Lola Anglada, d'Esplugues de Llobregat, membres del Grup de Treball Mediaguide de l'AM Rosa Sensat.

El món en línia: generació de continguts educatius en línia

Prof.: Josep Cañas, assessor tècnic docent i professor de ciències socials, webmaster de la XTEC.

Col·laboren: Ricard Garcia, professor d'anglès del Departament d'Educació, i Pilar Casals, assessora tècnica docent i mestra de matemàtiques.

MIGDIES SENSE FRONTERES

Tots els dies de 14 a 15 hores

- Presentació llibre. XXVIè Premi Rosa Sensat de Pedagogia:
Un món per llegir de Guadalupe Jover
- Presentació i exposició *Educació sense fronteres*
- Presentació *El Cooperativisme com a model de gestió*
Entorn, Moviment laic i progressiste
- Pallassos sense fronteres
- Presentació exposició: *El rei de la casa*
(Organitza Virreina Exposicions, ICUB)
- Presentació projecte *Conciutadania intercultural*
Fundació Jaume Bofill
- Presentació llibre: *Cuinar tot jugant*
- Música, jocs i danses amb l'Assoc. d'animadors infantils de Catalunya

Elogi de les escoles d'adults

Jaume Cela

L'altre dia, la colla de l'escola d'adults de La Llagosta em va convidar a parlar de llibres. Va ser una injecció d'optimisme compartir amb mestres i alumnes la importància de la lectura, el procés de creació d'una obra, els canvis a la societat actual i la repercussió que tenen en el món del llibre... Un goig de tarda, francament.

Mentre torno cap a casa, bressolat pels moviments suaus del tren, llegeixo uns quants escrits que m'han regalat homes i dones, nois i noies d'aquí i d'allà que continuen creient en la importància de l'educació. Tot i que la vida no els dona gaires facilitats, s'entossudeixen a aprendre. Són gent que ha viscut experiències molt diverses i que es reuneix per compartir-les, per aprendre a narrar les seves vides i tot el que imaginem amb sentit.

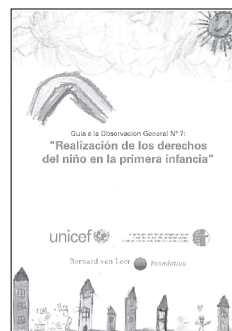
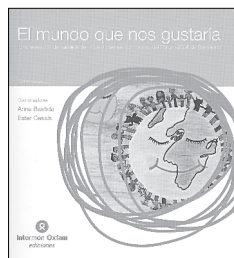
Cada text em situa en aquell punt on seria fàcil deixar-se portar per l'emoció i cridar als quatre vents que hi ha gent meravellosa en aquest món, com ho són els homes i les dones de l'escola d'adults de La Llagosta i de totes les escoles d'adults d'aquesta geografia nostra. Em continc i llegeixo.

Em diu l'Antonio que «me queda mucho por mejorar, ahora tengo un poco más de

seguridad que antes». L'Antonia explica que «le daba corte», però «ahora cada día estoy más contenta». L'Ana, amb una gràcia que no té preu, reconeix que abans les «uves y las bes me parecían que eran iguales, ahora ya las voy conociendo». L'Oliver afirma que cada dia se sent més orgullós d'ell mateix i que ho aconseguirà. I tant, Oliver, i tant, el primer pas per avançar és no perdre la confiança en un mateix. O la Florinda, que diu que quan va a l'escola s'oblida dels seus mals d'ossos.

Podria citar uns quants fragments més, però l'espai que tinc és limitat. Llàstima.

J. Canelo em dona les gràcies per escriure, perquè la lectura, diu, li omple una part de la vida. A mi, sí que m'ha omplert tota aquesta gent que no tira el barret al foc, que continua pensant que el coneixement és important i que mai no és tard per començar o per tornar a començar. Gràcies a tots vosaltres perquè encara conserveu la capacitat de veure la vida com si l'acabéssiu d'estrenar. Gràcies per ser criatures amb tota l'experiència del món. I gràcies, mestres de les escoles d'adults, per tot el que feu sense arribar mai a ser portada de diari. Gràcies per tot el que ens ensenyeu.

Novetats bibliogràfiques

Biblioteca Rosa Sensat

BOLÍVAR, Antonio. *Educación para la ciudadanía: algo más que una asignatura*. Barcelona: Graó, 2007. (Crítica y fundamentos; 16)

BONAL, Xavier; RAMBLA, Xavier; AJENJO, Marc. *Les desigualtats territorials en l'ensenyament a Catalunya*. Barcelona: Mediterrània, 2004. (Polítiques; 43)

Extracte de l'índex:

La situació de l'ensenyament a Catalunya: una visió de conjunt; La distribució territorial de l'escolarització: els règims; La distribució territorial dels processos i dels resultats escolars; La construcció d'un índex de necessitats educatives comarcals; Dues cruïlles del sistema escolar: l'accés a l'escola pública i a l'ensenyament secundari post-obligatori.

CATALUNYA. Síndic de Greuges. *Convivència i conflictes als centres educatius = Convivencia y conflictos en los centros educativos: informe extraordinari, 2006*. Barcelo-

na: Generalitat de Catalunya, Síndic de Greuges, 2007

Extracte de l'índex:

Elements escolars que incideixen en la convivència o els conflictes escolar; Una aproximació als diversos tipus de conflicte; Les manifestacions de vulnerabilitat i la detecció de situacions d'abusos o maltractaments; La gestió de conflictes; Els casos presentats al Síndic; Recomanacions del Síndic

CARRASCO, Cristina. *Estadísticas sota sospita: proposta de nous indicadors des de l'experiència femenina*. Barcelona: Institut Català de les Dones, 2007 (Eines; 7)

CODINA, M. Teresa. *Educar en temps difícils: Escola Talitha, 1956-1974*. Vic: Eumo, 2007. *Les desigualtats educatives a Catalunya: PISA 2003*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2006. (Informes breus; 1)

Extracte de l'índex:

Les desigualtats educatives des d'una perspectiva comparada; PISA 2003: un anàlisi

- internacional comparada des de la perspectiva de les desigualtats educatives; PISA 2003: Anàlisi de la perspectiva catalana
- Equidad en la educación: España informe nacional*. Richard Teese (redactor). Madrid: Ministerio Educación y Ciencia; OCDE, 2006
Extracte de l'índex:
Aspectos relativos al cambio social y económico: El marco educativo en España; La equidad en la educación española: los retos; Equidad; los instrumentos de las políticas en España; Balance y recomendaciones para una mayor equidad en la educación española.
- GLEICHAUF, Ingeborg. *Vull comprendre: història de dones filòsofes*. Barcelona: La Dècloa, 2007
Extracte de l'índex:
Altament venerades i ridiculitzades: dones filòsofes en l'anitguitat; «L'estúpidesa es complau a si mateixa»: les filòsofes cristianes de l'edat mitjana; La descoberta del món exterior: L'època del Renaixement; El segle XVII; L'època de la il·lustració; El Romanticisme; El segle XIX i la fi de segle; La filosofia del segle XX; Una mirada de futur
- GLENN, Charles L. *El mito de la escuela pública*. Madrid: Encuentro, 2006 (Ensayos Educación; 285)
Extracte de l'índex:
El programa de la *common School*; Guizot: el gobierno de las mentes; Hofstede de Groot: la defensa de la escuela única: orígenes de la escuela pública neerlandesa; La preocupación social y la «common School»; Fuentes de la idea de la escuela única: la misión social de la escuela pública; El estado asume el liderazgo educativo; El triunfo de la escuela única: Francia: l'école laïque; Países Bajos: De gemengde school; Estados Unidos: «El único sistema posible»
- JOVER, Guadalupe. *Un món per llegir. Educació, adolescents i literatura*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2007 (Col·lecció Premi de Pedagogia; 4)
Extracte de l'índex:
Ningú no és neutral en un tren en marxa; La brúixola i les cartes de navegació; El món, els llibres... i els adolescents; El mapa i el territori; Lectura de la paraula i lectura del món.
- El mundo que nos gustaría: una selección de trabajos de niños y jóvenes con motivo del Fórum 2004 de Barcelona*. Barcelona: Intermón Oxfam, 2007 (Referencias; 7)
- PABLO, Jordi. *El gran llibre dels oficis perduts*. Barcelona: Edicions 62, 2006 (Història de la cultura catalana)
- Realización de los derechos del niño en la primera infancia: guía a la observación general n° 7*. La Haya: Fundacion Bernard Van Leer, 2007
Extracte de l'índex:
Las funciones del Comité de los Derechos del Niño: marco histórico y comentarios preliminares; Los niños pequeños y sus derechos; El derecho del niño pequeño a la supervivencia, la salud y el desarrollo; El derecho del niño a asistir a instituciones de enseñanza y a la participación; Ejemplos de violaciones de derechos del niño; Grupos de niños vulnerables en la primera infancia y su realización en distintas regiones
- REY Calero, Juan del; GIL DE MIGUEL, Ángel; CALVO FERNÁNDEZ, José Ramón. *Cuidar la salud*. Madrid: Ramón Areces, 2006
Extracte de l'índex:
Educación para la salud, marco conceptual; El sistema sanitario español y el derecho a la salud; Modelos científicos de educación para la salud; Cambios demográficos y la gestión de la salud; Crecimiento y desarrollo infantil, etc.
- WORLDWATCH INSTITUTE. *L'estat del món 2007: el nostre futur urbà*. Barcelona: Angle editorial, 2007

Extracte de l'índex:

L'estat del món: repàs d'uns anys; Un món en via d'urbanització; Proporcionar aigua neta i sanejament; Conrear les ciutats; Un transport públic més ecològic; El subministrament d'energia a les ciutats; La reducció del risc de catàstrofes naturals a les ciutats; El traçat d'un nou camí en la sanitat pública urbana; Reforçar les economies locals; Combatre la pobresa i la injustícia ambiental a les ciutats.

ZUFIAURRE, Benjamín. *¿Se puede cambiar la educación sin contar con el profesorado?: reflexiones sobre treinta y seis años de cambios en España: 1970-2006*. Barcelona: Octaedro, 2007.

Extracte de l'índex:

Democràcia i reformes educatives; El procés de continuïtat de la reforma de l'educació en Espanya desde la LGE; modernitzar, introduir canvis però ¿dónde está la realitat?; Del «Florido pensil» a «Hoy empieza todo»; una trajectòria per a l'educació.

Cartellera

ACTIVITATS DE ROSA SENSAT

Presentació dels llibres

- *La biblioteca mediateca (infantil i primària)*
- *La biblioteca mediateca (secundària)*

Dijous 6 de juny de 2007, a les 18.30 h

Presentarà l'acte el **Grup Bibliomèdia** de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica

Lloc: Sala d'actes de l'Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 • 08001 Barcelona

Acte obert a tothom

R O S A
S E N
S A T

JORNADES

**IV Jornadas Internacionales de Innovación
Universitaria**
Villaviciosa de Odón (Madrid), 12 i 13 de
juliol de 2007

Organitza: Universidad Europea de
Madrid

Informació: www.uem.es

CONGRÉS

**IV Congreso sobre Comunicación Social
de la Ciencia**
Madrid, 21-23 de noviembre de 2007

Informació: www.csciencia2007.csic.es

CONGRÉS

X Congrés d'Història de Barcelona. Dilemes de la fi de segle, 1874-1901

Barcelona, 27 a 30 de novembre de 2007

Organitza: Institut de Cultura: Arxiu Històric de la Ciutat
Ajuntament de Barcelona

Lloc: Sala d'actes Agustí Duran i Sanpere de l'Arxiu Històric de la Ciutat

Informació: arxiuhistoric@mail.bcn.es

PREMIS

XI Convocatòria curs 2006-07

Premis Leandre Colomer

La història de Catalunya a l'ensenyament

El propòsit de les entitats convocants és donar suport a projectes col·lectius que impliquin el professorat i l'alumnat i, si és possible, el centre.

Convoca: ICE de la UAB i la Fundació Leandre Colomer

Termini de presentació: Els treballs s'han de presentar entre l'**1 de juny** i el

7 de setembre a:

ICE de la UAB.

Premis Leandre Colomer

Informació: fax 93 581 46 56

A/e: ad.ice@uab.cat

XVIII Premi Joan Profitós d'assaig pedagògic 2007

Aquest premi es convoca amb la finalitat d'estimular la reflexió sobre aquelles accions pedagògiques que malden per desenvolupar íntegrament la persona.

Organitza: Fundació «Joan Profitós», sota el patronatge de l'Escola Pia de Catalunya

Termini de presentació: Els treballs s'han de presentar **abans del 16 d'octubre de 2007** a:

Fundació «Joan Profitós»

Rda. Sant Pau, 80, 2n

08001 Barcelona

Informació: tel. 93 441 00 04

*L'Associació de Mestres
Rosa Sensat convoca el*

• • • **27è**

*Premi Marta Mata
de Pedagogia
2007*

*Amb la col·laboració
del Instituto Superior
de Formación del
Profesorado del MEC,
del Departament d'Educació
de la Generalitat de Catalunya,
de l'Institut d'Educació
de l'Ajuntament de Barcelona
i de l'Editorial Octaedro*

L'Associació de Mestres Rosa Sensat convoca per vint-i-setena vegada el **Premi Marta Mata de Pedagogia**, per incentivar el treball innovador de professionals de l'educació que, individualment o en grup, i a partir d'una anàlisi de la seva pràctica, contribueixi a la millora qualitativa de l'educació i a la renovació pedagògica.

• • •

La data límit de recepció d'originals serà l'**1 d'octubre de 2007**.

El veredictes es farà públic el mes de **novembre de 2007**.

La dotació del premi és de **tres mil euros**, en concepte de drets d'autor.

Associació de Mestres Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3 • 08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: associacio@rosasensat.cat
<http://www.rosasensat.cat>

Butlleta de subscripció
**PERSPECTIVA
 ESCOLAR**

INSCRIU-TE:

Envia aquesta butlleta o truca
 al tel. 934 817 373
 E-mail: associacio@rosasensat.org
 Atenció ininterrompuda de 10 a 20 h

Cognoms _____ Nom _____

Adreça _____ Tel. _____

CP _____ Població _____ Província _____

NIF _____

Has obtingut aquesta butlleta a: _____

DADES PROFESSIONALS:

• **Estudis:** _____

• **Àmbit professional:** _____

Des de quin any treballes a l'ensenyament? _____ Càrrec _____

Centre: Públc Privat Concertat

Et subscrius a **Perspectiva Escolar** per a l'any 2007 (10 números)

Preu soci/a: **50,50 euros**. Preu no soci/a: **56 euros**

Preu ex.: **6,25 euros** (IVA inclòs)

Pagament: Per xec nominatiu a favor de l'A. M. Rosa Sensat
 adjunt a la butlleta
 Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms _____ Nom _____

Cognoms i nom del titular (en cas que sigui un altre que el de la subscripció)

Banc o caixa _____

Adreça de l'agència _____

Població _____ Província _____

Entitat	Oficina	DC	Compte/llibreta
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Senyors: els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atenguin el rebut que anyalment els presentarà **l'Associació de Mestres Rosa Sensat** per al pagament de la meua subscripció a la revista **Perspectiva Escolar**.

Signatura del titular

**RESPOSTA
COMERCIAL**

Autorització 12.225
B.O.C. Núm. 20 del 5-3-93

TARGETA POSTAL

**NO
NECESSITA
SEGELLS**

Franqueig
a destinació

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Apartat de Correus 486 F.D.
08080 Barcelona

